

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

А. І. ЗІНЧЕНКО, Н. В. ПРИХОДЬКО

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання курсових робіт
з дисципліни "Страховий менеджмент"
для спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа
та страхування" другого (магістерського) рівня**

Рекомендовано Методичною радою НУК

Електронне видання
комбінованого використання на DVD-ROM

МИКОЛАЇВ • НУК • 2017

УДК 368(075.8)
3-63

Автори: А. І. Зінченко, канд. екон. наук, доцент;
Н. В. Приходько, канд. екон. наук, доцент

Рецензент Г. В. Єфімова, д-р екон. наук, доцент

Зінченко А. І.

3-63 Методичні вказівки до виконання курсових робіт з дисципліни "Страховий менеджмент" для спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" другого (магістерського) рівня / А. І. Зінченко, Н. В. Приходько. – Миколаїв : НУК, 2017. – 62 с.

Методичні вказівки містять основні положення, пов'язані з виконанням здобувачами вищої освіти курсових робіт з дисципліни "Страховий менеджмент". Мають на меті створення у здобувачів вищої освіти системної уяви про етапи написання курсової роботи, опрацювання інформації, пов'язаної з написанням роботи, її джерела.

Призначено для здобувачів вищої освіти денної і заочної форм навчання спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр", можуть бути використані для здобувачів вищої освіти інших спеціальностей, викладачів вищих навчальних закладів, а також у системі перепідготовки та підвищення кваліфікації за економічним напрямком.

УДК 368(075.8)

Навчальне видання

ЗІНЧЕНКО Андрій Ігорович
ПРИХОДЬКО Наталя Василівна

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання курсових робіт
з дисципліни "Страховий менеджмент"
для спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа
та страхування" другого (магістерського) рівня**

Редактор *С. А. Яременко*
Комп'ютерне верстання та складання *В. В. Москаленко*
Коректор *М. О. Паненко*

© Зінченко А. І., Приходько Н. В., 2017
© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2017

Формат 60×84/8. Ум. друк. арк. 7,2. Об'єм даних 10384 кб.
Тираж 15 прим. Вид. № 34. Зам. № 224.

Видавець і виготівник Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
просп. Героїв України, 9, м. Миколаїв, 54025
E-mail : publishing@nuos.edu.ua

Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2506 від 25.05.2006 р.

Зміст

Вступ.....	4
Мета курсової роботи.....	5
Загальні вимоги до курсової роботи.....	7
Структура та зміст курсової роботи.....	8
Оформлення курсової роботи та її обсяг.....	10
Орієнтовна тематика курсової роботи.....	11
Оформлення списку використаної літератури.....	12
Рецензування та захист курсової роботи.....	16
Додаток 1. Приклад оформлення титульної сторінки.....	19
Додаток 2. Системний огляд страхового ринку України.....	20
Додаток 3. Зразки бібліографічних описів.....	59

Вступ

Страхова справа має особливості, що відрізняють її від інших видів господарювання. Ці особливості полягають у наступному: у країнах з розвиненою ринковою економікою страховики значну частину прибутку одержують не від страхової діяльності, а від інвестиційної. Головне завдання для страховика – збільшити кількість страхувальників і використати зібрані страхові премії для інвестиційної діяльності. Все це стає можливим завдяки продуманій і зваженій політиці управління. Саме тому страховики повинні виважено підходити до питання прийняття ризиків, ефективно використовувати можливості перестрахування, більше уваги приділяти превентивним заходам.

Страховий бізнес, як і будь-яка інша підприємницька діяльність, потребує управління в плануванні, організації, регулюванні і контролі. При цьому йдеться про діяльність, пов'язану з формуванням і використанням ресурсів страхового фонду, що обертаються у сфері товарно-грошових відносин. Ресурси страхового фонду формують і використовують страхові організації, серед яких вирішальна роль належить акціонерним страховим компаніям. Діяльність акціонерної страхової компанії в умовах ринкової економіки вимагає високого рівня організації, без якого неможливе досягнення мети, що стоїть перед цим страховиком, забезпечення його конкурентоспроможності і ефективності діяльності. Цими міркуваннями обумовлена необхідність страхового менеджменту.

Специфіка сфери управління в страховому бізнесі зумовлює необхідність виділення в менеджменті його особливого напрямку – страхового менеджменту. У найбільш загальній формі об'єктом управління в страховому менеджменті виступає сукупний страховий фонд, призначений для відшкодування можливого збитку. Страховий менеджмент системи страхування, що діє в країні, включає інституційні суб'єкти, які формують і використовують фінансові ресурси страхового фонду (недержавні пенсійні фонди, акціонерні страхові компанії, товариства

взаємного страхування, страхові пули). Страховий менеджмент – це управління діяльністю акціонерної страхової компанії, що функціонує в умовах конкурентного економічного середовища, яке включає постановку цілей, вибір засобів і розробку методів їх досягнення. Ефективний менеджмент створює основу для економічного процвітання страхової компанії акціонерного типу.

Виходячи з наявних страхових інтересів, страхова компанія створює певний пакет страхових продуктів, орієнтований на задоволення запитів страхувальників. При цьому розвиток страхової справи шляхом активізації системи продажів страхових полісів і по інших напрямках є головним завданням менеджменту в страховій компанії. Таким чином, під страховим менеджментом слід розуміти професійне управління страховою діяльністю страхової компанії, яке здійснюється в умовах ринкових відносин і спрямоване на отримання максимального прибутку при раціональному використанні всіх наявних ресурсів. Страховий менеджмент вивчає найбільш раціональні технології управління страховими компаніями, а також управління іншими професійними учасниками страхового ринку. З огляду на означене та враховуючи значну кількість (понад 350) юридичних осіб – суб'єктів страхової справи актуальним є питання забезпечення страховиків високоякісними молодими професіоналами які будуть формувати підґрунтя перспективного інституційного інвестування в державі та якісну диверсифікацію ризиків населення і підприємств.

1. Мета курсової роботи.

Курсова робота є однією з найефективніших форм самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Мета курсової роботи – полягає в закріпленні та поглибленні теоретичних знань, набутих здобувачем вищої освіти у процесі вивчення курсу "Страховий менеджмент", логічному розвитку знань, що біли отримані під час вивчення курсів "Страхування", "Страхові послуги", "Фінансовий аналіз", "Фінансові ризики", "Фінанси підприємств",

"Управління фінансовими ризиками", "Капітал підприємства", "Бюджетна діяльність суб'єктів господарювання" тощо, виробленні уміння самостійно працювати з навчальною, спеціальною літературою, статистичними і державними матеріалами і даними, робити узагальнення і висновки, пропозиції.

Якісний результат виконання роботи у поєднанні із результатами вивчення відповідного курсу формує візуалізацію:

вміння :

- аналізувати поточні тенденції і кон'юнктуру страхового ринку;
- обґрунтувати економічну доцільність створення (реорганізації) страхової компанії;
- визначати місію, цілі й стратегічні завдання страховика;
- обґрунтувати раціональну структуру компанії;
- скласти бізнес-план страховика;
- забезпечити ефективність управління страховою організацією, її структурними підрозділами;
- організувати процес бюджетування в страховій організації;
- проводити маркетингові дослідження;
- здійснювати оцінку фінансового стану страхової компанії;
- контролювати фінансову надійність страхової компанії;
- визначати критерії відбору ризиків на страхування.

навичок з:

- формування цілей страхової компанії;
- визначення раціональної структури управління страховою компанією;
- розв'язання стратегічних завдань організації;
- використання ефективних методів управління в роботі страхової компанії;
- організації ефективної системи продажів страхових послуг;
- здійснення андеррайтингу основних видів страхових ризиків;

- документального оформлення страхових договорів, страхових випадків та розрахунку належних страхових виплат потерпілим;
- організації роботи страхових посередників;
- визначення достатності коштів страхових резервів для забезпечення виконання зобов'язань перед страхувальниками;
- ефективного розміщення коштів страхових резервів та тимчасово вільних власних коштів страховика;
- розробки ефективної системи контролю за фінансовою безпекою та надійністю страховика;
- налагодження зав'язків з діловими партнерами,
- програмно-цільового управління фінансовим результатом.

Курсова робота як важлива форма навчального процесу покликана навчити майбутнього фахівця самостійно узагальнювати й аналізувати інформаційні джерела (монографії, підручники, навчальні посібники, публікації періодичної преси), статистичні та практичні матеріали з практико-орієнтованою метою.

2. Загальні вимоги до курсової роботи

У курсовій роботі здобувач вищої освіти має показати:

- вміння оцінювати поточну та прогнозовану ринкову ситуацію в страхуванні;
- знання та правильне розуміння закономірностей, що складаються на страховому ринку;
- уміння працювати з інформаційними джерелами, користуватись законодавчими та інструктивними матеріалами, викладати свою точку зору на проблемні питання та робити обґрунтовані висновки щодо поліпшення фінансових відносин і вдосконалення фінансової системи в страховій галузі;
- здатність використовувати здобуті теоретичні знання у процесі аналізу та узагальнення цифрового матеріалу, застосовувати сучасну методику дослідження з використанням таблиць, графіків, схем, діаграм та

інших графічних рисунків для забезпечення дієвих пропозицій щодо вдосконалення управління страхової організації.

3. Структура та зміст курсової роботи

Здобувач вищої освіти повинен всебічно і глибоко розкрити зміст обраної теми, продемонструвати знання літературних джерел і нормативно-правових актів. Здатність застосовувати отримані результати в практичних умовах. Стиль роботи має бути науковим та у відповідних частинах – офіційно-діловим. Мова – українська (для здобувачів вищої освіти з інших держав – російська.)

Курсова робота як оригінальне теоретико-прикладне дослідження повинна мати логіку побудови, послідовність і завершеність.

Рекомендується така структура курсової роботи, основними елементами якої в порядку їх розташування є наступні:

- Титульна сторінка.
- План.
- Вступ.
- Теоретична складова.
- Аналітична складова.
- Проектна складова.
- Висновки.
- Список використаних джерел.
- Додатки.

Титульна сторінка є першою сторінкою курсової роботи і заповнюється за встановленою формою.

У *вступі* здобувач вищої освіти повинен висвітлити актуальність, цілі та завдання написання курсової роботи за обраним напрямком.

Зміст теоретичної складової роботи має відповідати сучасному рівню розвитку фінансово-економічної науки. У цій частині висвітлюються теоретичні питання передбаченні планом теми курсової роботи.

У аналітичній складовій курсової роботи необхідно дослідити обране питання з практики господарювання страховиків (управлінський напрямок, страхову послугу, фінанси страхових організацій тощо) та сформулювати проблемне питання, вирішення якого сприятиме вдосконаленню поточної та перспективної діяльності і фінансових результатів страховика.

Особливу увагу слід звертати на висвітлення поточної конкурентної ситуації на ринку та її змін за останні роки із обов'язковим аналізом звітності Національної комісії, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг – <https://nfp.gov.ua> Висвітлення питань плану роботи слід супроводжувати аналізом статистичних даних, прикладами з практики господарювання страховиків.

У разі логічної взаємообумовленості теоретичної та аналітичної складових допускається об'єднання їх у рамках одного розділу.

У проектній частині курсової роботи необхідно обґрунтувати пропонування розв'язок визначеної у попередньому розділі задачі (реорганізацію конкретного управлінського напрямку, вдосконалення актуального бачення існуючої страхової послуги, розробку та впровадження принципово нової послуги, впровадження змін у фінансовому менеджменті тощо). Необхідно також показати уміння зіставляти різні підходи до вирішення тих чи інших проблем, самостійно робити висновки на основі вивченої літератури, зібраного, опрацьованого і узагальненого фактичного матеріалу.

У висновках здобувач вищої освіти підбиває підсумки дослідження, встановлює кореспонденцію отриманих результатів цілям та завданням роботи, ступень досягнення цілей.

Зміст роботи має відповідати плану і розкривати суть теми, що розглядається.

4. Оформлення курсової роботи та її обсяг

Текст роботи слід писати тільки на одній сторінці стандартного аркуша та розміщувати таким чином, щоб залишалися поля: з лівого боку – 20 мм, з правого – 10 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм.

Кожне питання, зазначене в плані курсової роботи, слід виносити у заголовки і починати з нової сторінки. Перед назвою питання проставляють його номер.

Номери сторінок проставляються у верхньому правому кутку. Титульний аркуш вважається першою сторінкою і номер на ньому не ставиться.

Зміст роботи викладають на другій сторінці. У ньому послідовно записують найменування питання плану (ліворуч), а праворуч визначають номер сторінки, з якої воно починається. Вступ, висновки, список літератури, додатки нумерації не мають.

Обсяг текстової частини роботи має бути в межах 25–30 сторінок стандартного формату А4 (210х297 мм). Шрифт – 14, інтервал між рядками – 1,5.

Заголовки таблиць, графіків, схем, діаграм розміщують над ними. Справа над тематичним заголовком з великої літери пишуть слово "Таблиця", "Схема" тощо, порядковий номер. Знак "№" перед цифрою не ставиться. Номер таблиці складається з номера питання та порядкового номера таблиці. Наприклад: Таблиця 2.3 (третя таблиця другого питання).

Кожна таблиця повинна, як правило, розміщуватися на одній сторінці. Перенесення її на наступну сторінку допускається, якщо в ній містяться взаємопов'язані характеристики об'єкта дослідження. У разі перенесення таблиці у правому верхньому кутку наступної сторінки слід писати: "Продовження (або закінчення) таблиці...".

Якщо всі показники таблиці мають однакові одиниці виміру, їх виносять у заголовок, якщо різні – вказують у боковику. Позначення одиниць виміру повинно відповідати стандартам. Якщо текст у таблиці повторюється і складається з двох або більше слів, при першому повторенні

його замінюють словосполученням "те саме", а далі – лапками. Не дозволяється ставити лапки замість повторюваних цифр, знаків, математичних символів. Якщо цифрові дані відсутні, то ставлять пропуск – "–".

Цифри у графах треба проставляти у такий спосіб, щоб відповідні розряди чисел по всіх графах були розміщені один під одним. Потрібно дотримуватись однакової кількості десяткових знаків для всіх значень цифрових величин в одній колонці.

Таблицю розміщують по тексту після першого посилання на неї. Громіздкі таблиці та схеми допоміжного чи довідкового характеру слід винести у додатки, які нумерують окремо і поміщають після списку літератури. Таблиці й інші ілюстрації повинні мати окрему нумерацію.

Формули, на які є посилання в тексті, нумеруються в межах розділу арабськими цифрами. Номер формули складається з номера питання та порядкового номера формули, розмежованих крапкою. Номер формули слід взяти у дужки і розмістити на правому полі на рівні нижнього ряду формули, до якої він належить. Допускається наскрізна нумерація формул по всій роботі.

Закінчена робота подається здобувачем вищої освіти у термін, визначений відповідним графіком, що визначає кафедра.

5. Оформлення списку використаної літератури

Список використаної літератури оформлюють у такій послідовності: закони України; укази Президента; постанови і декрети Уряду України; статистичні та інші збірники; інструктивні матеріали (у хронологічному порядку); спеціальна економічна література і публікації в періодичних виданнях в алфавітному порядку із зазначенням прізвища та ініціалів автора; матеріали, які були зібрані на підприємствах і в організаціях та використані під час написання роботи згідно.

Усі джерела, включені до списку використаної літератури, нумеруються послідовно. Використані книги слід записувати у такій формі:

Прізвище та ініціали автора (чи авторів), назва книги, місто видання, назва видавництва, рік видання. Місто Київ, позначається першою літерою, а назви інших міст подаються повністю. Наприклад: Василик О.Д. Державні фінанси України. – К.: Вища школа, 2017.

Цитати у роботі, які наведені дослівно, беруться в лапки. Після закінчення цитати або цифрової інформації у квадратних дужках зазначається порядковий номер джерела, який міститься у списку використаної літератури; далі через кому – сторінка, звідки взята цитата чи цифра, наприклад: [5, с. 10]. При цитуванні текстів із газет, поточної та річної звітності підприємства або організації, невеликих за обсягом нормативних документів посилання на сторінки не обов'язкове. Наприклад: [23]. При посиланні на непряме цитування у квадратних дужках додатково зазначається "див". Наприклад: [див. 7, с. 25].

В цілому оформлення бібліографічний опис списку (література) повинно відповідати ДСТУ 7.1:2006 "Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

Після списку літератури здобувач вищої освіти ставить свій підпис і дату виконання роботи. Наприкінці роботи залишаються дві чисті сторінки для рецензії.

6. Орієнтовна тематика курсової роботи

Напрямок курсової роботи згідно з принципом академічної свободи, встановленим у ст.1 Закону України "Про вищу освіту", здобувач вищої освіти в передбачений кафедрою та викладачем термін може обрати під час консультації з викладачем з урахуванням власних дослідницьких інтересів та професійних перспектив. Орієнтовний перелік тематичних напрямів наведений у списку нижче.

1. Планування у страховому менеджменті. Технологія складання та практичної реалізації планів у страховій компанії. Поточне, оперативне та стратегічне планування страхової діяльності.

2. Ліцензування страхової діяльності. Стан. Проблеми. Перспективи. Фінансовий аспект.

3. Фінансовий бік спеціалізації страховика: страховики, що здійснюють страхування життя; страховики, що здійснюють загальні види страхування; страховики, що здійснюють перестрахування.

4. Вибір типу організаційної структури управління страховою компанією, їх переваги та недоліки. Процес прийняття рішень керівними органами страхової компанії. Рівні управлінської діяльності страхових компаній.

5. Бізнес-процеси страхової компанії: розрахунок страхових тарифів, андерайтинг (за видами).

6. Бізнес-процеси страхової компанії: виробництво, урегулювання збитків, відшкодування збитків за правом регресу.

7. Бізнес-процеси страхової компанії: перестрахування.

8. Бізнес-процеси страхової компанії: інвестування.

9. Бізнес-процеси страхової компанії: ризик-менеджмент, впровадження нових страхових продуктів (за окремими напрямками).

10. Необхідність, сутність та призначення регулювання страхової діяльності. Страхове законодавство як інструмент регулювання страхової діяльності. Структура страхового законодавства України. Стан та актуальні перспективи. Державний нагляд та регулювання страхової діяльності в Україні.

11. Менеджмент маркетингу страхових послуг. Історія. Стан. Канали. Перспективи.

12. Аутсорсинг у страховому менеджменті. Фінансово-організаційний бік.

13. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України як спеціальний уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах нагляду за страховою діяльністю та її функції. Перспективи вдосконалення повноважень.

14. Фінансовий цикл страхової компанії.
15. Кадрова політика страховика. Види діяльності з розробки і здійснення кадрової політики. Концепція кадрової політики. Методи управління персоналом страхової компанії. Практична робота з персоналом страхової компанії. Управління соціальним розвитком колективу. Фінансовий аспект питання.
16. Особливості системи оплати праці в різних організаційних структурах. Почасова та відрядна системи оплати праці. Розподіл у системі оплати праці керівників та персоналу департаментів або управлінь страховика.
17. Комунікаційне та інформаційне забезпечення страхового менеджменту.
18. Мотивація персоналу. Нормативна та примусова мотивація. Система стимулювання персоналу. Ідеологічні, організаційні та економічні стимули. Зв'язок із фінансовими результатами.
19. Менеджмент організації врегулювання страхових претензій. Шахрайство зі страховими ресурсами.
20. Управління якістю страхового продукту як форм впливу на фінансовий результат.
21. Управління наданням окремих видів страхових послуг: управління їх розробкою, обсягом, структурою, якістю і реалізацією.
22. Договір страхування як основний інструмент реалізації страхового продукту добровільного та обов'язкового страхування. Аналіз. Перспективи вдосконалення.
23. Продуктові стратегії: розробка нового страхового продукту (товарна складова), продаж страхового продукту на нових ринках (ринкова складова).
24. Досягнення конкурентних переваг: економія витрат компанії та використання різних типів диверсифікації.

25. Менеджмент грошових потоків страховика.
26. Інноваційна діяльність страхової компанії та залучення ресурсів для цього.
27. Управління портфелем конкурентоспроможних страхових послуг.
28. Концепція М. Портера при визначенні середовища страхового продукту і його конкурентні можливості.
29. Аналіз страхового портфеля з використанням матриць Бостонської консультаційної групи, фірми МакКінзі та інших.
30. Управління системою продажів страхових продуктів. Роль продажу страхових продуктів в розвитку страхової діяльності.
31. Особливості страхової послуги як товару. Закордонний досвід. Перспективи вдосконалення.
32. Поняття, типи й основні принципи функціонування системи продажу страхових продуктів.
33. Особливості ідентифікації й оцінювання ризиків страхової діяльності в т.ч. фінансових.
34. Організаційно-технічні та фінансово-договірні способи управління ризиками.
35. Особливості страхування і перестраховування ризиків діяльності страхової організації.
36. Повний цикл управління ризиками і особливості основних етапів його застосування.
37. Сутність, функції та склад фінансового менеджменту страхової компанії.
38. Оцінювання фінансових ресурсів страхової компанії, їх джерел і форм руху.
39. Аналіз страхових операцій, факторів управління ризиком і фінансовими результатами (прибутком і рентабельністю).

40. Планування фінансової діяльності страхової компанії. Контроль фінансових результатів страховика.

41. Податковий фінансовий менеджмент страхової діяльності.

42. Управління інвестиційним портфелем: розміщення страхових резервів, власних коштів та інвестиційна діяльність.

43. Управління платоспроможністю страховика. Фінансова надійність та безпека страхової компанії.

44. Управління формуванням та використанням прибутку.

45. Менеджмент фінансового моніторингу.

7. Рецензування та захист курсової роботи

Курсову роботу рецензує викладач – керівник курсової роботи. У рецензії відзначаються позитивні сторони та недоліки роботи, допущена чи не допущена вона до захисту. Роботи, які не відповідають установленим вимогам, повертаються на доопрацювання. Робота з незадовільною оцінкою підлягає переробленню протягом терміну, встановленого кафедрою.

Курсова робота, яка має попередню позитивну оцінку, допускається до захисту. На захисті здобувач вищої освіти повинен розкрити основний зміст роботи, виділити її проблемні аспекти, обґрунтувати свої висновки, відповісти на запитання викладача. За результатами захисту курсової роботи здобувач вищої освіти отримує оцінку згідно з таблицею 1.1.

Оцінку "відмінно" отримує здобувач вищої освіти, у якого акуратно і правильно оформлена курсова робота, вона має цільову спрямованість, містить практичний результат і глибокий аналіз питань обраної теми, висновки про позитивні моменти та недоліки, пропозиції щодо усунення недоліків.

Таблиця 1.1

Сума	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	Задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	Незадовільно
0 – 34	F	

Оцінку "добре" одержує здобувач вищої освіти за роботу, у якій виконані всі зазначені вимоги, але є деякі недоліки методичного характеру, недостатньо аргументовані висновки й пропозиції. Робота має бути виконана правильно й акуратно.

Оцінку "задовільно" отримує здобувач вищої освіти, у якого робота містить недостатньо елементів наукового дослідження, неглибокий аналіз, висновки і пропозиції відносно слабо аргументовані, текст оформлений неакуратно.

Невиконання вимог щодо оцінки "задовільно" передбачає незадовільну оцінку. Здобувач вищої освіти, який отримав незадовільну оцінку, не допускається до іспиту з даної дисципліни.

Система бального оцінювання курсової роботи передбачає отримання здобувачем вищої освіти 100 балів у разі своєчасного просування здобувачем графіком виконання роботи без запізнь. Рівень магістерської підготовки передбачає високі професійні вміння в частині публічного захисту та представлення власної точки зору та можливу відповідну дискусію. З огляду на означене заліковий бал за курсову роботу формується за таких обов'язкових складових:

Своєчасне обрання тематики на консультації із викладачем – до 5 балів.

Своєчасне створення змістовної частини роботи – до 65 балів.

Оформлення роботи – до 10 балів.

Захист та дискусія за темою роботи – до 20 балів.

Факультативна складова оцінки передбачає можливість отримання додаткових балів:

- використання сучасних і інноваційних технологій презентації результатів роботи – до 10 балів;

- презентація та захист роботи із використанням англійської мови – до 5 балів;

- презентація та захист результатів роботи здобувачам вищої освіти молодших курсів в контексті міждисциплінарних зв'язків – до 10 балів;

- участь у конференції за тематикою роботи – до 20 балів.

Таким чином у разі недоотримання балів за виконання основного обсягу роботи здобувач вищої освіти має можливість дотримати їх за інші види активності у зв'язку з її виконанням та заздалегідь планувати навчальний час.

У разі незгоди здобувача вищої освіти із загальною оцінкою за роботи здобувач має право апеляції до завідувача кафедри за наслідками чого може бути призначене комісійне заслуховування здобувача.

Приклад оформлення титульної сторінки
Міністерство освіти і науки України
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

Кафедра фінансів

КУРСОВА РОБОТА
з дисципліни "Страховий менеджмент"

на тему: Управління системою продажів страхових продуктів. Роль
продажу страхових продуктів в розвитку страхової діяльності

Студента (ки) ____ курсу ____
групи _____
спеціальності 072 "Фінанси,
банківська справа та
страхування"

(прізвище та ініціали)

Керівник

(посада, вчене звання, науковий ступінь,
прізвище та ініціали)

Національна шкала _____
Кількість балів: ____ Оцінка:
ECTS _____

Члени комісії _____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

м. Миколаїв – 2017 р.

Системний огляд страхового ринку України.

Підсумки діяльності страхових компаній за 2016 рік

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2016 становила 310, у тому числі СК "life"¹ – 39 компаній, СК "non-life" – 271 компаній, (станом на 31.12.2015 – 361 компанія, у тому числі СК "life" – 49 компаній, СК "non-life" – 312 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так за 2016 рік порівняно з 2015 роком, кількість компаній зменшилася на 51 СК, порівняно з 2014 роком зменшилася на 72 СК.

За 2016 рік частки валових страхових премій та чистих страхових премій у відношенні до ВВП залишились на рівні 2015 року та становили 1,5% та 1,1% відповідно.

У порівнянні з 2015 роком на 5 434,3 млн. грн. (18,3%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій² збільшився на 4 109,0 млн. грн. (18,4%).

Збільшення валових страхових премій відбулося майже по всім видам страхування, а саме: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") (збільшення валових страхових платежів на 1 405,9 млн. грн. (17,9%)); страхування вантажів та багажу (збільшення валових страхових платежів на 819,2 млн. грн. (23,0%)); страхування майна (збільшення валових страхових платежів на 656,2 млн. грн. (18,8%)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (збільшення валових страхових платежів на 574,3 млн. грн. (29,0%)); страхування життя

¹ Скорочення: СК "Life" – страхові компанії, що здійснюють страхування життя, СК "non-Life" – страхові компанії, що здійснюють страхування видів, інших, ніж страхування життя.

² Чисті страхові премії (виплати) – розраховані як валові страхові премії (виплати) за мінусом частки страхових премій (виплат), які сплачуються (компенсовані) перестраховикам-резидентам.

(збільшення валових страхових платежів на 569,5 млн. грн. (26,0%)); медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 426,3 млн. грн. (22,1%)); страхування від нещасних випадків (збільшення валових страхових платежів на 301,6 млн. грн. (56,3%)); страхування медичних витрат (збільшення валових страхових платежів на 236,3 млн. грн. (48,2%)); страхування кредитів (збільшення валових страхових платежів на 182,3 млн. грн. (52,3%)).

Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за 2016 рік дорівнює рівню 2015 року (75,2%).

Протягом аналізованого періоду зменшилась кількість укладених договорів страхування на 22 958,1 тис. одиниць (або на 11,3%), при цьому на 63 686,5 тис. одиниць (або на 63,9%) зменшилась кількість договорів з добровільного страхування, в тому числі: кількість укладених договорів страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ зменшилась на 28 273,1 тис. одиниць (або на 92,7%); кількість укладених договорів страхування майна зменшилась на 27 867,8 тис. одиниць (або на 89,5%); кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків зменшилась на 956,4 тис. одиниць (або на 5,7%). Кількість договорів з обов'язкового страхування зросла на 40 876,9 тис. одиниць (або на 40,4%) за рахунок зростання договорів страхування від нещасних випадків на транспорті на 24 875,9 тис. одиниць (або на 26,7%).

Обсяг валових страхових виплат/відшкодувань у порівнянні з 2015 роком збільшився на 739,0 млн. грн. (9,1%), обсяг чистих страхових виплат збільшився на 958,2 млн. грн. (12,6%). Зростання обсягів валових страхових виплат за 2015 рік мало місце у більшості основних системоутворюючих видах страхування. Збільшилися валові страхові виплати з таких видів страхування, як: страхування кредитів (збільшення валових страхових платежів на 799,1 млн. грн. (264,1%)), автострахування (збільшення валових страхових платежів на 681,1 млн. грн. (21,4%)), страхування вантажів та багажу (збільшення валових страхових платежів

на 276,4 млн. грн. (237,5%)), медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 142,9 млн. грн. (11,9%)). Водночас, зменшилися валові страхові виплати зі страхування фінансових ризиків на 467,2 млн. грн. (-33,3%), страхування майна (зменшення валових страхових виплат на 284,4 млн. грн. (-65,5%)), страхування життя (зменшення валових страхових виплат на 73,3 млн. грн. (-14,9%)).

Рівень валових виплат у порівнянні з аналогічним періодом 2015 року зменшився на 2,1 в. п. та становив 25,1%. Рівень чистих страхових виплат станом на 31.12.2016 становив 32,3%, що менше на 1,7 в. п. у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

Високий рівень валових та чистих страхових виплат спостерігається з медичного страхування – 56,9% та 58,8%, за видами добровільного особистого страхування – 40,8% та 43,2% відповідно.

Операції вихідного перестрахування за 2016 рік зросли на 27,8% з 9 911,3 млн. грн. до 12 668,7 млн. грн. за рахунок збільшення на 1 325,3 млн. грн. обсягів перестрахування в середині країни та збільшення на 1 432,1 млн. грн. операцій з перестрахування із страховиками-нерезидентами.

Страхові резерви станом на 31.12.2016 зросли на 13,9% у порівнянні з аналогічною датою 2015 року, при цьому технічні резерви – на 14,1%, а резерви зі страхування життя – на 13,6%.

У порівнянні з аналогічною датою 2015 року зменшились такі показники, як загальні активи страховиків (-7,7%); активи, визначені ст. 31 Закону України "Про страхування" для представлення коштів страхових резервів (-3,7%) та обсяг сплачених статутних капіталів (-12,5%).

Основні показники діяльності страхового ринку та його динаміка представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

**Основні показники діяльності страхового ринку
та його динаміка**

	2014	2015	2016	Темпи приросту	
				2015/ 2014	2016/ 2015
				%	%
1	2	3	4	5	6
Кількість договорів страхування, укладених протягом звітного періоду, тис.					
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, у тому числі:	35 975,7	109 106,8	61 272,8	203,3	-43,8
– зі страхувальниками-фізичними особами	32 699,4	106 321,2	42 534,6	225,1	-60,0
Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті	98 737,5	93 322,5	118 198,4	-5,5	26,7
Страхова діяльність,					
Валові страхові премії, у тому числі:	26 767,3	29 736,0	35 170,3	11,1	18,3
зі страхування життя	2 159,8	2 186,6	2 756,1	1,2	26,0
Валові страхові виплати, у тому числі:	5 065,4	8 100,5	8 839,5	59,9	9,1
зі страхування життя	239,2	491,6	418,3	105,5	-14,9
Рівень валових виплат, %	18,9%	27,2%	25,1%	-	-
<i>Чисті страхові премії</i>	18 592,8	22 354,9	26 463,9	20,2	18,4
<i>Чисті страхові виплати</i>	4 893,0	7 602,8	8 561,0	55,4	12,6
Рівень чистих виплат, %	26,3%	34,0%	32,3%	-	-
Перестраховування,					
Сплачено на перестраховування, у тому числі:	9 704,2	9 911,3	12 668,7	2,1	27,8
– перестраховикам-резидентам	8 173,7	7 381,1	8 706,4	-9,7	18,0
– перестраховикам-	1 530,5	2 530,2	3 962,3	65,3	56,6
Виплати, компенсовані перестраховиками, у тому числі:	640,9	1 345,8	1 233,2	110,0	-8,4
– перестраховиками-	172,4	497,7	278,5	188,7	-44,0
– перестраховиками-	468,5	848,1	954,7	81,0	12,6
Отримані страхові премії від перестраховувальників-нерезидентів	12,9	38,1	40,1	195,3	5,2
Виплати, компенсовані перестраховувальникам-нерезидентам	9,9	12,9	14,2	30,3	10,1
Страхові резерви,					
Обсяг сформованих страхових резервів	15 828,0	18 376,3	20 936,7	16,1	13,9

Продовж. табл. 1

1	2	3	4	5	6
– резерви зі страхування життя	5 306,0	6 889,3	7 828,2	29,8	13,6
– технічні резерви	10 522,0	11 487,0	13 108,5	9,2	14,1
Активи страховиків та статутний капітал, млн. грн.					
Загальні активи страховиків (згідно з формою 1 (П(С)БО 2))	70 261,2	60 729,1	56 075,6	-13,6	-7,7
Активи, визначені ст. 31 Закону України "Про страхування" для представлення коштів страхових резервів	40 530,1	36 418,8	35 071,9	-10,1	-3,7
Обсяг сплачених статутних капіталів	15 120,9	14 474,8	12 661,6	-4,3	-12,5

Кількість страхових компаній

Кількість страхових компаній (СК) станом на 31.12.2016 становила 310, з яких 39 СК зі страхування життя (СК "Life") та 271 СК, що здійснювали види страхування, інші, ніж страхування життя (СК "non-Life"). За 2016 рік кількість страхових компаній зменшилась на 51 СК.

Таблиця 2

Кількість страхових компаній у 2014 – 2016 рр.

Кількість страхових компаній	Станом на 31.12.2014	Станом на 31.12.2015	Зміни у 2016 році		Станом на 31.12.2016
			внесено інформації	виключено інформацію	
Загальна кількість	382	361	6	57	310
в т.ч. СК "non-Life"	325	312	6	47	271
в т.ч. СК "Life"	57	49	0	10	39

Страхові премії

Валові страхові премії, отримані страховиками при страхуванні та перестраховуванні ризиків від страхувальників та перестраховальників за 2016 рік, становили **35 170,3 млн. грн.**, з яких:

13 220,0 млн. грн. (37,6%), що надійшли від фізичних осіб; 21 950,3 млн. грн. (62,4%), що надійшли від юридичних осіб.

За 2015 рік загальна (валова) сума страхових премій, отриманих страховиками, становила 29 736,0 млн. грн., з яких:

10 239,5 млн. грн. (34,4%), що надійшли від фізичних осіб; 19 496,5 млн. грн. (65,6%), що надійшли від юридичних осіб.

За 12 місяців 2016 року сума отриманих страховиками валових премій з видів страхування, інших, ніж страхування життя становила **32 414,2 млн. грн.** (або 92,2% від загальної суми страхових премій), а зі страхування життя – **2 756,1 млн. грн.** (або 7,8% від загальної суми страхових премій).

Чисті страхові премії за 2016 рік становили **26 463,9 млн. грн.**, що становить 75,2% від валових страхових премій. Чисті страхові премії за 2015 рік становили 22 354,9 млн. грн., або 75,2% від валових страхових премій.

Обсяги валових страхових премій за 2016 рік збільшилися порівняно з 2015 роком на 18,3%, з 2014 роком зросли на 31,4%. Найбільший ріст валових страхових премій відбувся у IV кварталі 2016 року на 21,2% порівняно з III кварталом 2016 року.

Чисті страхові премії збільшилися на 18,4% порівняно з 2015 роком, та на 42,3% порівняно з 2014 роком.

Концентрація страхового ринку за надходженнями валових страхових премій станом на 31.12.2016 представлена в таблиці 3.

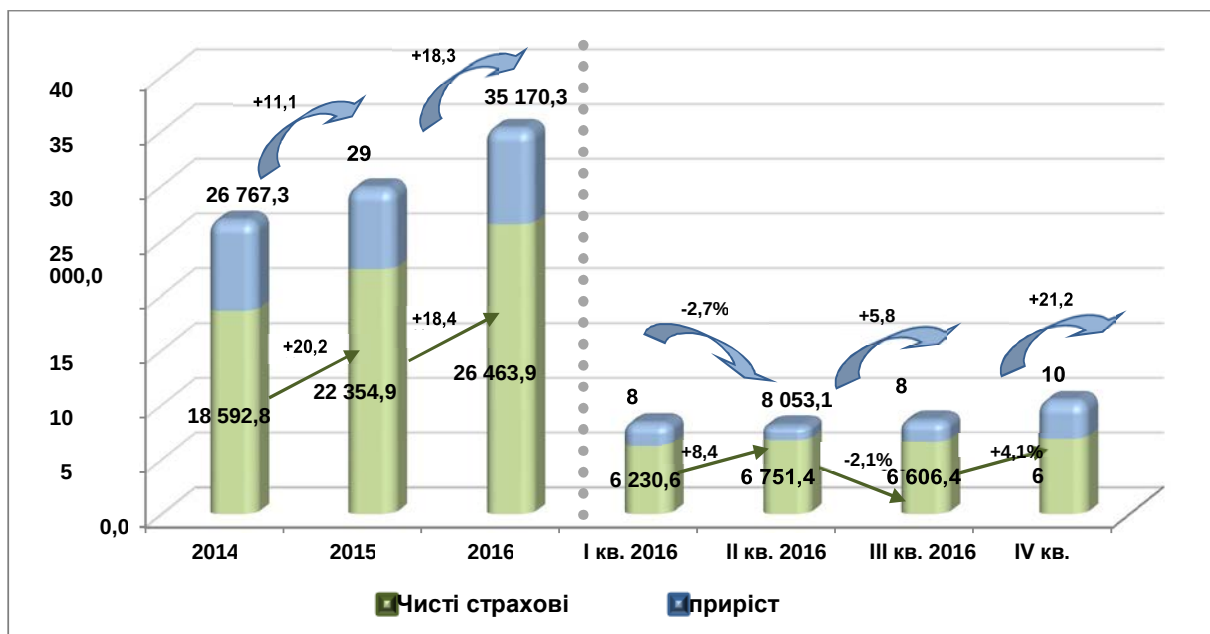

Рис. 1. Динаміка страхових премій за 2014 – 2016 рр. (млн. грн.)

Таблиця 3

Концентрація страхового ринку за 2016 рік

Перші (Тор)	страхування "Life"		страхування "non-Life"		
	Надходження премій (млн. грн.)	Частка на ринку, %	Надходження премій (млн. грн.)	Частка на ринку, %	Кількість СК, які більше 50% страхових премій отримали від перестраховальни ків
Тор 3	1 186,5	43,0	6 140,8	18,9	3
Тор 10	2 465,2	89,4	14 470,8	44,6	4
Тор 20	2 741,2	99,5	20 322,2	62,7	5
Тор 50	2 756,1	100,0	27 855,6	85,9	9
Тор 100	х	х	31 417,7	96,9	1
Тор 200	х	х	32 395,0	99,9	1
Всього по ринку	2 756,1	100,0	32 414,2	100,0	2

Можна констатувати, що незважаючи на значну кількість компаній, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій – 99,9% – акумулюють 200 СК "non-Life" (73,8% всіх СК "non-Life") та 99,5% – 20 СК "Life" (51,3% всіх СК "Life").

По ринку страхування життя Індекс Герфіндаля – Гіршмана (ННІ) склав 1 079,59 (у 2015 році – 982,98), по ринку ризикових видів страхування становив 280,74 (у 2015 році – 232,72). В цілому по страховому ринку Індекс Герфіндаля – Гіршмана склав 245,09 (у 2015 році – 205,07).

Дані свідчать, що на ринку видів страхування інших, ніж страхування життя, спостерігається значний рівень конкуренції (ННІ в 4 рази менше 1000), в той час як на ринку страхування життя наявна помірна монополізація.

Страхові премії за видами страхування за 2015–2016 рр. (обсяги, структура та темпи приросту) наведено в таблиці 4 та на рис. 2, 3, 4.

Таблиця 4

Страхові премії за видами страхування за 2015 - 2016 рр. (обсяги, структура та темпи приросту)

Види страхування	Страхові премії, млн. грн.				Структура страхових премій				Темпи приросту страхових премій	
	Валові		Чисті		Структура валових страхових премій		Структура чистих страхових премій		валових премій	чистих премій
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2016/2015	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Страхування життя	2 186,6	2 756,1	2 186,6	2 754,1	7,4%	7,8%	9,8%	10,4%	26,0%	26,0%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у тому числі:	27 549,4	32 414,2	20 168,3	23 709,7	92,6%	92,2%	90,2%	89,6%	17,7%	17,6%
Добровільне особисте страхування	3 224,9	4 212,2	3 039,7	3 969,2	10,8%	12,0%	13,6%	15,0%	30,6%	30,6%
Добровільне майнове страхування	17 111,3	20 221,5	10 944,3	12 811,0	57,5%	57,5%	49,0%	48,4%	18,2%	17,1%
– в тому числі страхування фінансових ризиків	3 598,6	3 596,7	2 172,9	1 985,4	12,1%	10,2%	9,7%	7,5%	-0,1%	-8,6%
Добровільне страхування відповідальності	2 290,8	2 336,2	1 608,9	1 669,6	7,7%	6,6%	7,2%	6,3%	2,0%	3,8%
Недержавне обов'язкове страхування	4 922,4	5 644,3	4 575,4	5 259,9	16,6%	16,0%	20,5%	19,9%	14,7%	15,0%
– в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	4 044,2	4 673,5	3 742,0	4 347,7	13,6%	13,3%	16,7%	16,4%	15,6%	16,2%
Державне обов'язкове страхування	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
ВСЬОГО (всі види страхування)	29 736,0	35 170,3	22 354,9	26 463,8	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	18,3%	18,4%

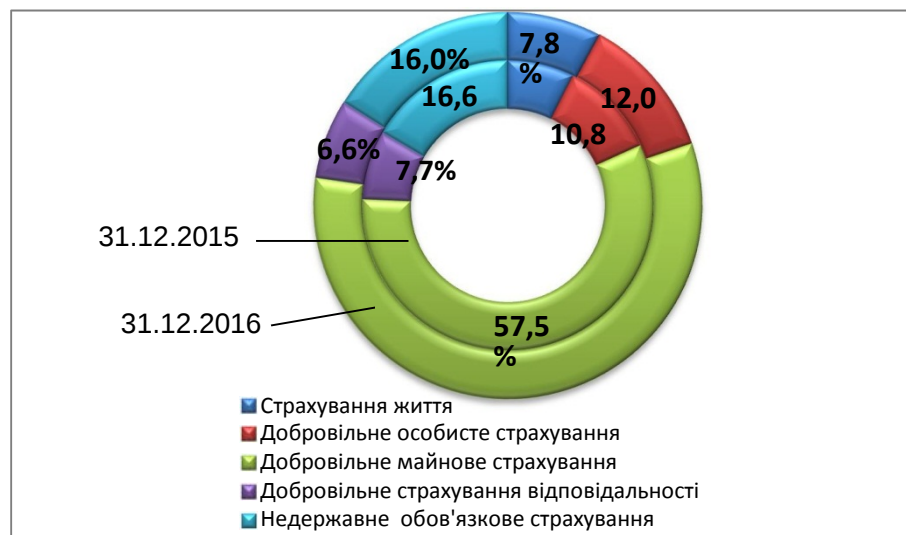

Рис. 2. Структура валових страхових премій станом на 31.12.2015 та 31.12.2016

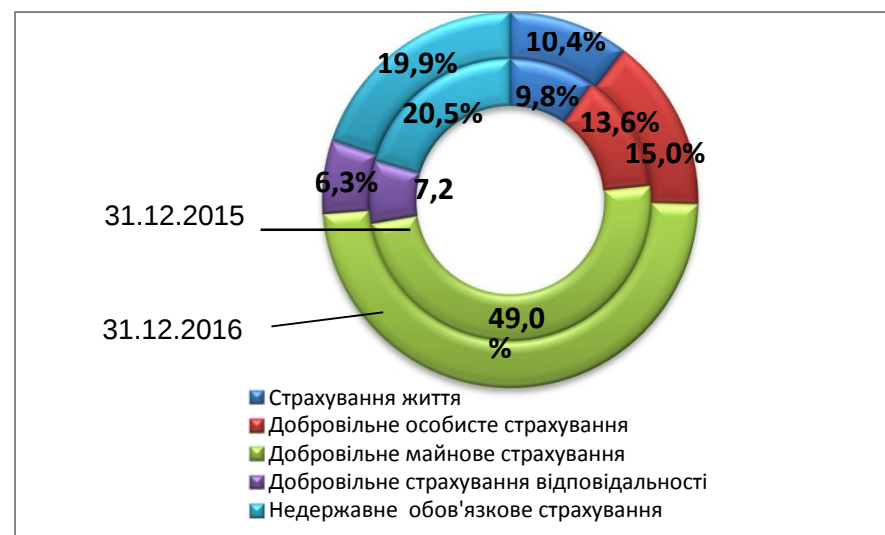

Рис. 3. Структура чистих страхових премій станом на 31.12.2015 та 31.12.2016

Структура валових та чистих страхових премій за 2015-2016рр. представлена в таблиці 5.

Таблиця 5

**Структура валових та чистих страхових премій
за 2015-2016 рр.**

Види страхування	Страхові премії, млн. грн.				Темпи приросту страхових премій, %	
	Валові	Чисті	Валові	Чисті	валових премій	чистих премій
	2015		2016		2016/2015	
Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка")	7 871,6	7 322,4	9 277,5	8 653,0	17,9	18,2
Страхування вантажів та багажу	3 555,4	1 255,4	4 374,6	1 264,2	23,0	0,7
Страхування майна	3 486,2	2 188,1	4 142,4	2 633,3	18,8	20,3
Страхування фінансових ризиків	3 598,6	2 172,9	3 596,7	1 985,4	-0,1	-8,6
Страхування життя	2 186,6	2 186,6	2 756,1	2 754,1	26,0	26,0
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	1 977,6	1 292,1	2 551,9	1 782,1	29,0	37,9
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	1 929,2	1 862,1	2 355,5	2 280,2	22,1	22,5
Страхування відповідальності перед третіми особами	2 059,6	1 391,5	2 093,9	1 430,6	1,7	2,8
Страхування від нещасних випадків	535,5	442,7	837,1	727,2	56,3	64,3
Страхування медичних витрат	490,7	469,2	727,0	671,3	48,2	43,1
Страхування кредитів	348,7	200,2	531,0	505,7	52,3	152,6
Авіаційне страхування	449,0	426,9	501,1	482,7	11,6	13,1
Страхування від нещасних випадків на транспорті	73,5	71,2	85,4	75,7	16,2	6,3
Інші види страхування	1 173,8	1 073,4	1 340,1	1 218,3	14,2	13,5
Всього	29 736,0	22 354,9	35 170,3	26 463,8	18,3	18,4

Приріст чистих страхових премій за 2016 рік (+18,4%) відбувся по більшості видів страхування, зокрема за рахунок суттєвого збільшення надходжень платежів з автострахування (+18,2%), страхування життя

(+26,0%), страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (+37,9%), страхування майна (+20,3%), медичного страхування (+22,5%), страхування кредитів (+152,6%), страхування від нещасних випадків (+64,3%), страхування медичних витрат (+43,1%). Водночас, спад чистих страхових премій спостерігався зі страхування фінансових ризиків (-8,6%).

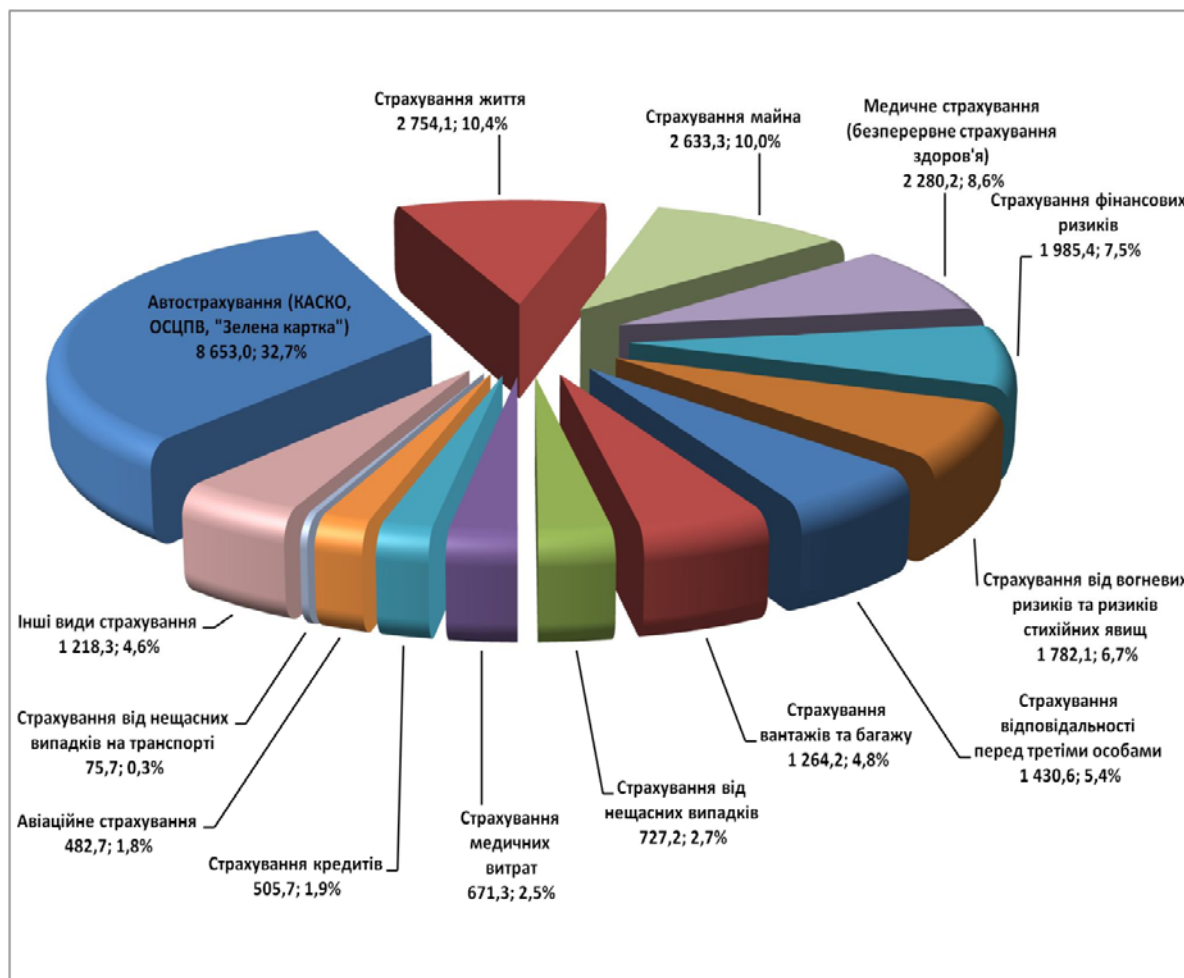

Рис. 4. Структура чистих страхових премій за видами страхування станом на 31.12.2016 (млн. грн.)

У структурі страхових премій за мінусом частки страхових премій, сплачених перестраховикам-резидентам, за видами страхування станом на 31.12.2016 найбільша питома вага належить таким видам страхування, як: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") – 8 653,0 млн. грн. (або 32,7%) (станом на 31.12.2015 даний показник становив 7 322,4 млн. грн. (або 32,8%)); страхування життя – 2 754,1 млн. грн. (або 10,4%)

(станом на 31.12.2015 – 2 186,6 млн. грн. (або 9,8%)); страхування майна – 2 633,3 млн. грн. (10,0%) (станом на 31.12.2015 даний показник становив 2 188,1 млн. грн. (або 9,8%)); медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) – 2 280,2 млн. грн. (або 8,6%) (станом на 31.12.2015 – 1 862,1 млн. грн. (або 8,3%)); страхування фінансових ризиків – 1 985,4 млн. грн. (або 7,5%) (станом на 31.12.2015 – 2 172,9 млн. грн. (або 9,7%)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – 1 782,1 млн. грн. (або 6,7%) (станом на 31.12.2015 – 1 292,1 млн. грн. (або 5,8%)); страхування відповідальності перед третіми особами – 1 430,6 млн. грн. (або 5,4%) (станом на 31.12.2015 – 1 391,5 млн. грн. (або 6,2%)); страхування вантажів та багажу – 1 264,2 млн. грн. (або 4,8%) (станом на 31.12.2015 – 1 255,4 млн. грн. (або 5,6%)).

Перерозподіл у структурі чистих страхових премій станом на 31.12.2016 порівняно з аналогічним періодом 2015 року відбувся на користь таких видів страхування, як: страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (з 5,8% до 6,7%), страхування кредитів (з 0,9% до 1,9%), страхування від нещасних випадків (з 2,0% до 2,7%), страхування життя (з 9,8% до 10,4%), страхування медичних витрат (з 2,1% до 2,5%). При цьому, у структурі чистих страхових премій відбулося зменшення з наступних видів страхування: страхування фінансових ризиків (з 9,7% до 7,5%), страхування відповідальності перед третіми особами (6,2% до 5,4%), страхування вантажів та багажу (з 5,6% до 4,8%).

Страхові виплати/відшкодування

Розмір валових страхових виплат за 2016 рік становив **8 839,5 млн. грн.**, у тому числі з видів страхування, інших, ніж страхування життя – **8 421,2 млн. грн. (або 95,3%)**, зі страхування життя – **418,3 млн. грн. (або 4,7%)**.

Валові страхові виплати за 2016 рік збільшилися на 9,1% (до 8 839,5 млн. грн.) порівняно з аналогічним періодом 2015 року, чисті страхові виплати збільшилися на 12,6% і становили 8 561,0 млн. грн.

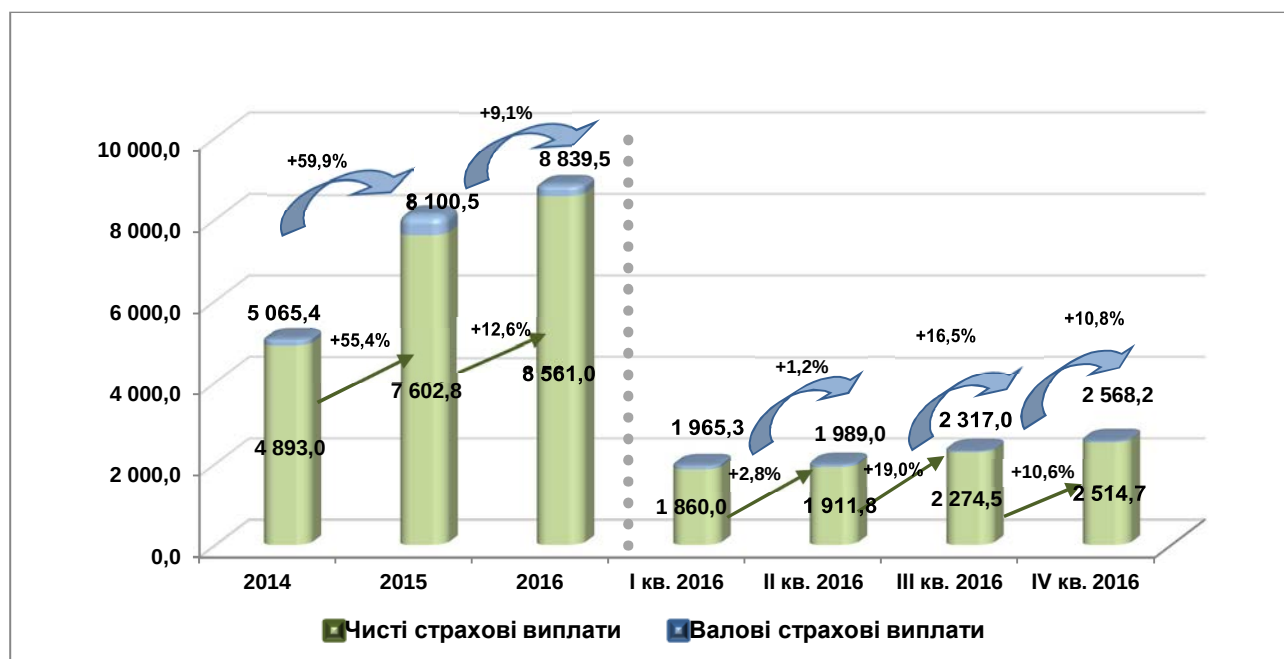

Рис. 5. Динаміка страхових виплат за 2014 – 2016 рр. (млн. грн.)

Страхові виплати в розрізі видів страхування за 2015 – 2016 рр. (обсяги, структура та темпи приросту) наведено в таблиці 6 та на рис. 6, 7, 8.

Структура валових та чистих страхових виплат за 2015-2016 рр. представлена в таблиці 7.

Збільшення чистих страхових виплат за 2016 рік (+12,6%) відбулося за рахунок суттєвого збільшення чистих страхових виплат за договорами страхування кредитів на 799,1 млн. грн., автострахування – 629,9 млн. грн., страхування вантажів та багажу – 277,8 млн. грн. та медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) – 142,1 млн. грн.

Таблиця 6

Страхові виплати за видами страхування за 2015 - 2016 рр. (обсяги, структура та темпи приросту)

Види страхування	Страхові виплати, млн. грн.				Структура страхових виплат				Темпи приросту страхових виплат	
	Валові		Чисті		Структура валових виплат		Структура чистих виплат		Валових виплат	Чистих виплат
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2016/2015	2016/2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Страхування життя	491,6	418,3	491,6	418,3	6,1%	4,7%	6,5%	4,9%	-14,9%	-14,9%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у тому числі:	7 608,9	8 421,2	7 111,2	8 142,7	93,9%	95,3%	93,5%	95,1%	10,7%	14,5%
Добровільне особисте страхування	1 488,8	1 718,3	1 487,4	1 715,6	18,4%	19,4%	19,6%	20,0%	15,4%	15,3%
Добровільне майнове страхування	4 188,1	4 731,7	4 002,3	4 581,7	51,7%	53,5%	52,6%	53,5%	13,0%	14,5%
– в тому числі страхування фінансових ризиків	1 402,6	935,4	1 257,3	822,8	17,3%	10,6%	16,5%	9,6%	-33,3%	-34,6%
Добровільне страхування відповідальності	516,5	88,1	287,9	87,5	6,4%	1,0%	3,8%	1,0%	-82,9%	-69,6%
Недержавне обов'язкове страхування	1 415,5	1 883,1	1 333,6	1 757,9	17,5%	21,3%	17,5%	20,5%	33,0%	31,8%
– в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	1 383,5	1 818,2	1 301,5	1 693,4	17,1%	20,6%	17,1%	19,8%	31,4%	30,1%
Державне обов'язкове страхування	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
ВСЬОГО (всі види страхування)	8 100,5	8 839,5	7 602,8	8 561,0	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	9,1%	12,6%

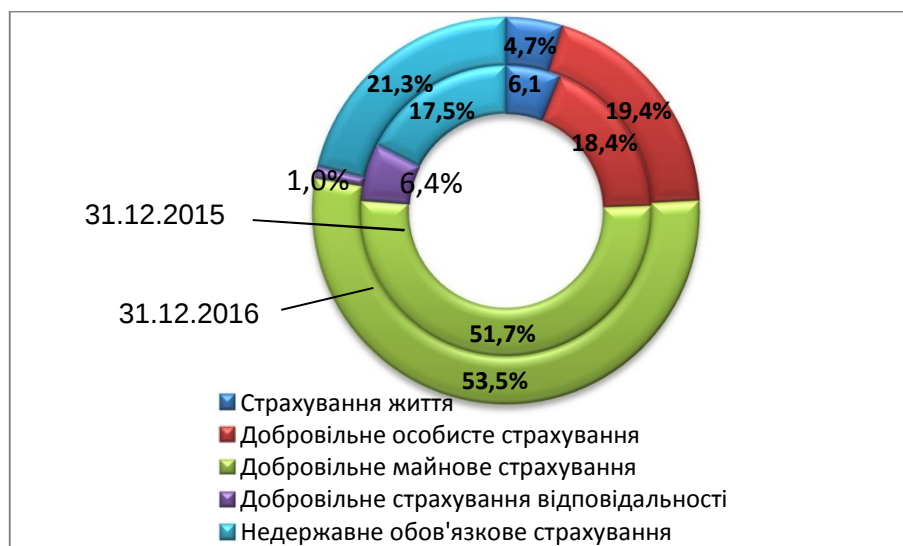

Рис. 6. Структура валових страхових виплат станом на 31.12.2015 та 31.12.2016

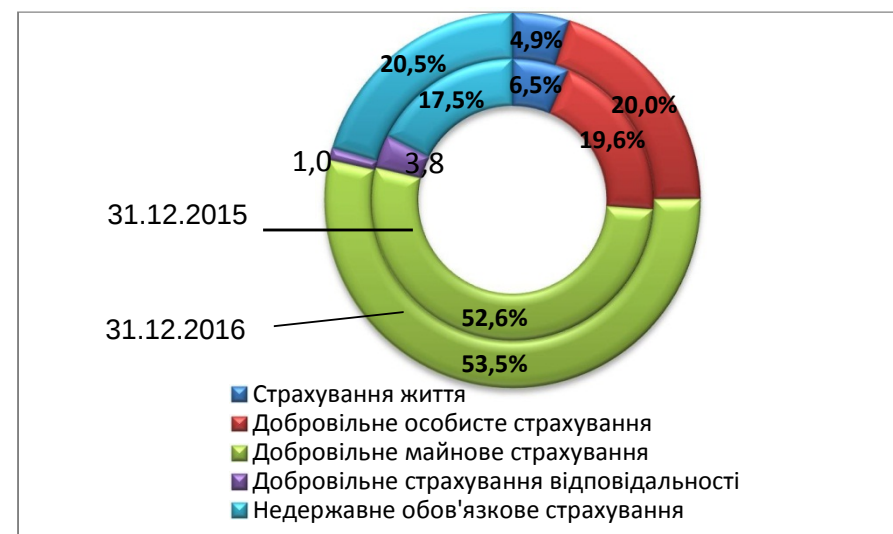

Рис. 7. Структура чистих страхових виплат станом на 31.12.2015 та 31.12.2016

Таблиця 7

**Структура валових та чистих страхових виплат
за 2015-2016 рр.**

Види страхування	Страхові виплати, млн. грн.				Темпи приросту страхових виплат, %	
	Валові	Чисті	Валові	Чисті	валови х випла т	чистих виплат
	2015		2016		2016/2015	
Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка")	3 187,2	3 077,6	3 868,3	3 707,5	21,4	20,5
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	1 198,5	1 197,8	1 341,4	1 339,9	11,9	11,9
Страхування кредитів	302,6	302,6	1 101,7	1 101,7	264,1	264,1
Страхування фінансових ризиків	1 402,6	1 257,3	935,4	822,8	-33,3	-34,6
Страхування життя	491,6	491,6	418,3	418,3	-14,9	-14,9
Страхування вантажів та багажу	116,4	114,7	392,8	392,5	237,5	242,2
Страхування медичних витрат	169,2	169,1	216,8	216,1	28,1	27,8
Страхування майна	434,1	429,3	149,7	149,4	-65,5	-65,2
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	109,8	106,4	81,9	81,4	-25,4	-23,5
Інші види страхування	688,5	456,4	333,2	331,4	-51,6	-27,4
Всього	8 100,5	7 602,8	8 839,5	8 561,0	9,1	12,6

Структуру страхових виплат (відшкодувань) за мінусом частки страхових виплат, компенсованих перестраховиками-резидентами, за видами страхування станом на 31.12.2016 зображено на рис. 8.

У структурі чистих страхових виплат станом на 31.12.2015 найбільша питома вага страхових виплат припадає на такі види страхування, як: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") – 3 707,5 млн. грн.

(або 43,3%) (станом на 31.12.2015 даний показник становив 3 077,6 млн. грн. (або 40,5%)); медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) становить 1 339,9 млн. грн.(або 15,7%) (станом на 31.12.2015 – 1 197,8 млн. грн. (або 15,8%)); страхування кредитів – 1 101,7 млн. грн. (або 12,9%) (станом на 31.12.2015 – 302,6 млн. грн. (або 4,0%)); страхування фінансових ризиків – 822,8 млн. грн. (або 9,6%) (станом на 31.12.2015 – 1 257,3 млн. грн. (або 16,5%)); страхування життя – 418,3 млн. грн. (або 4,9%) (станом на 31.12.2015 – 491,6 млн. грн. (або 6,5%)); страхування вантажів та багажу – 392,5 млн. грн. (або 4,6%) (станом на 31.12.2015 даний показник становив 114,7 млн. грн. (або 1,5%)).

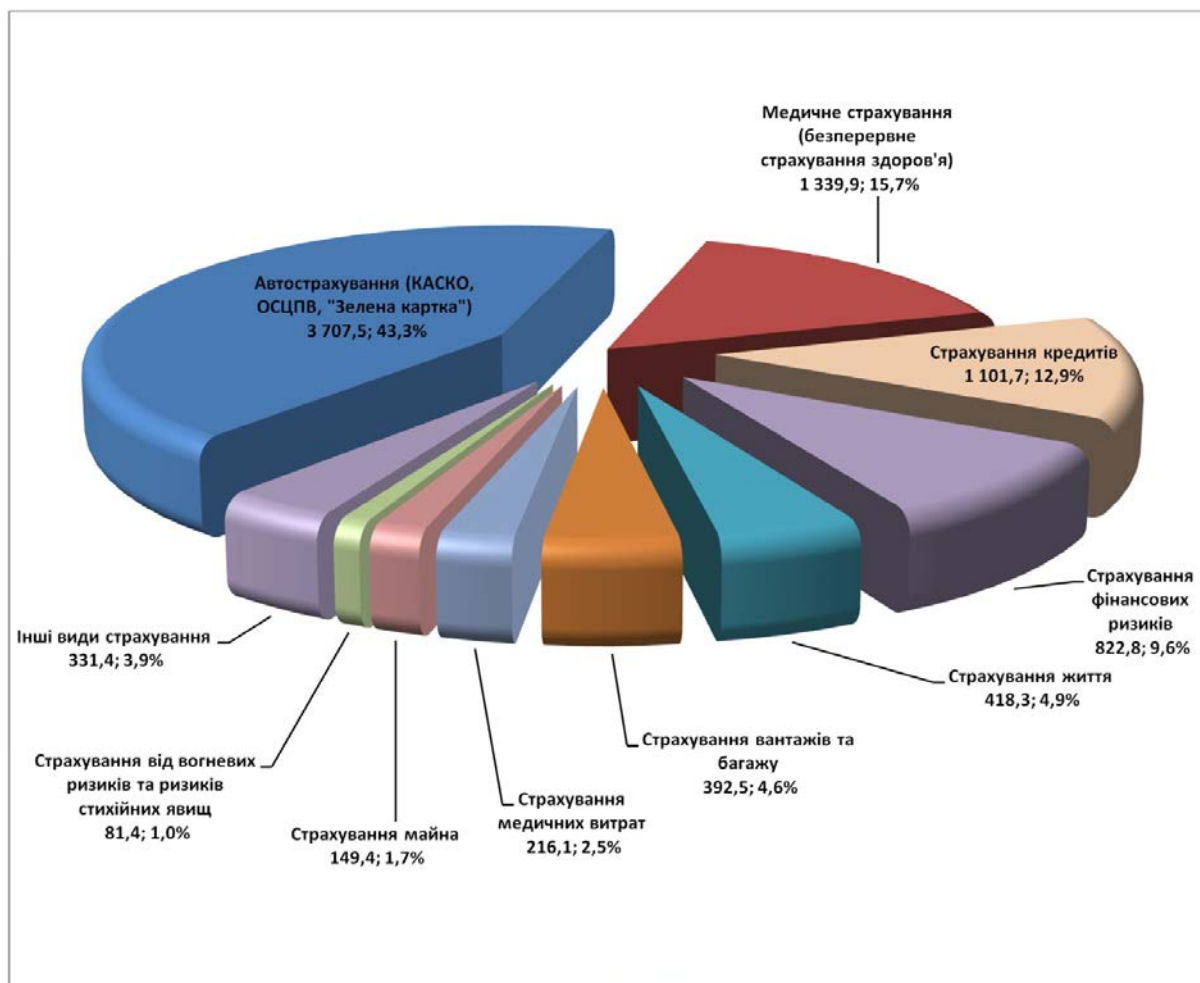

Рис. 8. Структура чистих страхових виплат за видами страхування станом на 31.12.2016

Структура чистих страхових виплат станом на 31.12.2016 перерозподілилася на користь страхування кредитів (з 4,0% до 12,9%), страхування вантажів та багажу (з 1,5% до 4,6%), автострахування (з 40,5% до 43,3%) за рахунок зменшення частки страхування фінансових ризиків (з 16,5% до 9,6%), страхування майна (з 5,6% до 1,7%), страхування життя (з 6,5% до 4,9%).

Рівень страхових виплат за видами страхування

Рівень валових страхових виплат (відношення валових страхових виплат до валових страхових премій) станом на 31.12.2016 становив 25,1% (таблиця 8).

Високий рівень валових страхових виплат (більше за загальний по ринку) спостерігався за такими видами страхування: з медичного страхування – 56,9% (станом на 31.12.2015 – 62,1%), добровільного особистого страхування – 40,8% (станом на 31.12.2015 – 46,2%), обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів – 38,9% (станом на 31.12.2015 – 34,2%), недержавне обов'язкове страхування – 33,4% (станом на 31.12.2015 – 28,8%), страхування фінансових ризиків – 26,0% (станом на 31.12.2015 – 39,0%).

Рівень чистих страхових виплат (відношення чистих страхових виплат до чистих страхових премій) станом на 31.12.2016 становив 32,3% (станом на 31.12.2015 – 34,0%). Високий рівень чистих страхових виплат станом на 31.12.2016 спостерігався за видами добровільного особистого страхування – 43,2%, з обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів – 38,9%, за видами добровільного майнового страхування 35,8% (в тому числі зі страхування фінансових ризиків – 41,4%).

Таблиця 8

Рівень страхових виплат за видами страхування

Види страхування	Рівень страхових виплат			
	валових виплат		чистих виплат	
	Станом на 31.12.2015	Станом на 31.12.2016	Станом на 31.12.2015	Станом на 31.12.2016
Страхування життя	22,5%	15,2%	22,5%	15,2%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у тому числі:	27,6%	26,0%	35,3%	34,3%
Добровільне особисте страхування	46,2%	40,8%	48,9%	43,2%
Добровільне майнове страхування	24,5%	23,4%	36,6%	35,8%
– в тому числі страхування фінансових ризиків	39,0%	26,0%	57,9%	41,4%
Добровільне страхування	22,5%	3,8%	17,9%	5,2%
Недержавне обов'язкове страхування	28,8%	33,4%	29,1%	33,4%
– в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	34,2%	38,9%	34,8%	38,9%
ВСЬОГО (всі види страхування)	27,2%	25,1%	34,0%	32,3%

Рівень чистих страхових виплат та чисті страхові виплати за видами страхування за 2016 рік в порівнянні з 2015 роком наведено у таблиці 9.

Рівень чистих страхових виплат із страхування кредитів станом на 31.12.2016 збільшився на 66,7 в.п. до рівня 217,8%; рівень чистих страхових виплат зі страхування наземного транспорту (КАСКО) зменшився на 2,8 в. п. до рівня 46,8%; рівень чистих страхових виплат з

Таблиця 9

**Рівень чистих страхових виплат та чисті страхові
виплати за видами страхування за 2015 –2016 рр.**

Види страхування	Чисті страхові виплати (млн. грн.)		Рівень чистих страхових виплат	
	2015	2016	Станом на 31.12.2015	Станом на 31.12.2016
Страхування кредитів	302,6	1101,7	151,1%	217,8%
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	1 197,80	1339,9	64,3%	58,8%
Страхування наземного транспорту ("КАСКО")	1 776,10	2014,1	49,6%	46,8%
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ)	1 100,90	1406,9	37,9%	41,8%
Страхування фінансових ризиків	1 257,30	822,7	57,9%	41,4%
Страхування медичних витрат	169,1	216,1	36,0%	32,2%
Страхування вантажів та багажу	114,6	392,5	9,1%	31,0%
Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за міжнародними договорами) "Зелена картка"	200,6	286,6	24,0%	29,2%
Страхування життя	491,6	418,3	22,5%	15,2%
Страхування здоров'я на випадок хвороби	47,4	23,7	17,8%	8,2%
Страхування майна	429,3	149,4	19,6%	5,7%
Авіаційне страхування	22,6	26,1	5,3%	5,4%
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	106,4	81,4	8,2%	4,6%
Інші види страхування	386,3	281,6	14,2%	8,9%

обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) збільшився на 3,9 в.п. до рівня 41,8%; рівень чистих страхових виплат із страхування фінансових ризиків зменшився на 16,5 в.п. до рівня 41,4%; рівень чистих страхових виплат зі страхування медичних витрат зменшився на 3,8 в.п. до рівня 32,2%; рівень чистих страхових виплат зі страхування вантажів та багажу збільшився на 21,9 в.п. до рівня 31,0%; рівень чистих страхових виплат зі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів ("Зелена картка") збільшився на 5,2 в.п. до рівня 29,2%; рівень чистих страхових виплат із

страхування життя зменшився на 7,3 в.п. до рівня 15,2%; рівень чистих страхових виплат із страхування здоров'я на випадок хвороби зменшився на 9,6 в.п. до рівня 8,2%, рівень чистих страхових виплат із страхування майна зменшився на 13,9 в.п. до рівня 5,7%. Досить високим залишається рівень чистих виплат з медичного страхування (58,8%).

Страхування фізичних осіб

Від страхувальників-фізичних осіб за 2016 рік надійшло **13 220,0 млн. грн.** валових страхових премій, що на 29,1% більше, ніж за 2015 рік. За результатами 2015 року продовжується тенденція щодо збільшення обсягу страхових виплат фізичним особам.

Структура валових страхових премій, які надійшли від фізичних осіб за 2016 рік:

10 583,1 млн. грн. – за видами страхування, іншими, ніж страхування життя (на 29,5% більше, ніж за 2015 рік);

2 636,9 млн. грн. – за видом страхування життя (на 27,6% більше, ніж за 2015 рік).

Страхові виплати страхувальникам-фізичним особам за 2016 рік становили **3 796,9 млн. грн.** (43,0% від загальних валових виплат), що на 18,7% більше, ніж за відповідний період 2015 року.

Рівень страхових виплат фізичним особам (відношення страхових виплат до страхових премій) станом на 31.12.2016 становив 28,7%, що на 2,5 в. п. менше порівняно зі станом на 31.12.2015 (див. рис. 9).

Рис. 9. Динаміка страхових платежів, виплат та рівня страхових виплат у секторі страхування фізичних осіб за 2014 – 2016 рр. (млн. грн.)

Структура страхових платежів та страхових виплат при страхуванні фізичних осіб станом на 31.12.2016 має такий вигляд:

- від страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) надійшло **2 872,1 млн. грн.** (або **21,7%** всіх страхових премій від громадян), що на 397,3 млн. грн. (або на 16,1%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року; від страхування життя надійшло **2 636,9 млн. грн.** (або **19,9%** всіх страхових премій від громадян), що на 569,8 млн. грн. (або на 27,6%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року; **18,6%** всіх страхових премій від громадян становили премії від страхування наземного транспорту (КАСКО) – **2 459,4 млн. грн.**, що на 367,3 млн. грн. (або на 17,6%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року; від медичного страхування (безперервне страхування здоров'я) – **948,1 млн. грн.** (або **7,2%** всіх страхових премій від громадян), що на 171,9 млн. грн. (або на 22,1%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року; від страхування від нещасних випадків – **709,2 млн. грн.** (або **5,4%** всіх страхових премій від громадян), що на 306,5 млн. грн. (або на 76,1%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року;
- основна частина страхових виплат (**30,7%**) здійснена за договорами страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – **1 165,5 млн. грн.**, що на 301,2 млн. грн. (або

на 34,8%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року; **29,7%** страхових виплат здійснено за договорами страхування наземного транспорту (КАСКО) і становить **1 128,3 млн. грн.**, що на 107,4 млн. грн. (або на 10,5%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року; за медичним страхуванням (безперервне страхування здоров'я) фізичним особам було виплачено **597,4 млн. грн.** (або **15,7%** від загального розміру страхових виплат/відшкодувань страхувальникам-фізичним особам), що на 92,8 млн. грн. (або на 18,4%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року.

Рівень страхових виплат за договорами страхування наземного транспорту (КАСКО), укладеними зі страхувальниками – фізичними особами, станом на 31.12.2016 становив 45,9%, за договорами страхування цивільно– правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – 40,6%, за медичним страхуванням – 63,0%.

Кількість укладених договорів страхування з фізичними особами за підсумками 2016 року зазнала, зокрема, таких змін:

- кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків на транспорті збільшилася на 86 713,2 тис. одиниць (до 93 770,4 тис. одиниць) у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2015;

- кількість укладених договорів страхування життя зменшилася на 240,9 тис. одиниць (до 846,4 тис. одиниць), в порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2015;

- кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків зменшилась на 970,7 тис. одиниць (до 15 444,3 тис. одиниць) у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2015;

- кількість укладених договорів страхування фінансових ризиків зменшилась на 3 564,9 тис. одиниць (до 4 559,5 тис. одиниць) у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2015;

- кількість укладених договорів страхування майна зменшилась на 27 745,1 тис. одиниць (до 3 167,2 тис. одиниць) у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2015;

- кількість укладених договорів страхування від вогневих ризиків та

ризиків стихійних явищ зменшилася на 28 146,0 тис. одиниць (до 2 168,4 тис. одиниць), у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2015.

Основні показники автострахування

Динаміка основних показників страхування автотранспорту – страхування наземного транспорту (КАСКО), страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за внутрішніми договорами (ОСЦПВ) та за міжнародними договорами ("Зелена картка") – наведена в таблиці 10.

Таблиця 10

Динаміка основних показників автострахування за 2015–2016 рр.

Показник Вид страхування	Валові страхові премії		Валові страхові виплати		Рівень валових страхових виплат		Темпи приросту	
	2015	2016	2015	2016	Станом на 31.12.2015	Станом на	Валові страхові премії	Валові страхові виплати
	млн. грн.				%		2016/ 2015	
Страхування наземного транспорту (КАСКО)	3	4	1 803,7	2 050,1	47,1	44,5	20,3	13,7
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ)	3	3	1 101,5	1 407,3	36,4	40,6	14,5	27,8
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (за міжнародними договорами) "Зелена картка"	1	1	282,0	410,9	27,8	34,1	18,7	45,7
Всього	7	9	3 187,2	3 868,3	40,5	41,7	17,9	21,4

Згідно з даними таблиці 10, за 2016 рік обсяг валових страхових премій з автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") збільшився на 17,9%,

обсяг валових страхових виплат зріс на 21,4%. При цьому частка валових страхових премій та валових страхових виплат страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) в автострахованні становить 37,4% та 36,4% (відповідно).

Надходження валових страхових премій при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) за 2016 рік збільшилося на **20,3%** у порівнянні з 2015 роком і становило **4 604,0 млн. грн.**, при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) обсяг валових страхових премій збільшився на **14,5%** і становив **3 468,1 млн. грн.**

Обсяг валових страхових виплат при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) за 2016 рік становив **2 050,1 млн. грн.**, що на **13,7%** більше, ніж за 2015 рік; обсяг валових страхових виплат при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) становив **1 407,3 млн. грн.**, що на **27,8%** більше, ніж за 2015 рік.

Структура валових страхових платежів та валових страхових виплат у секторі автостраховання представлена на рисунках 10, 11.

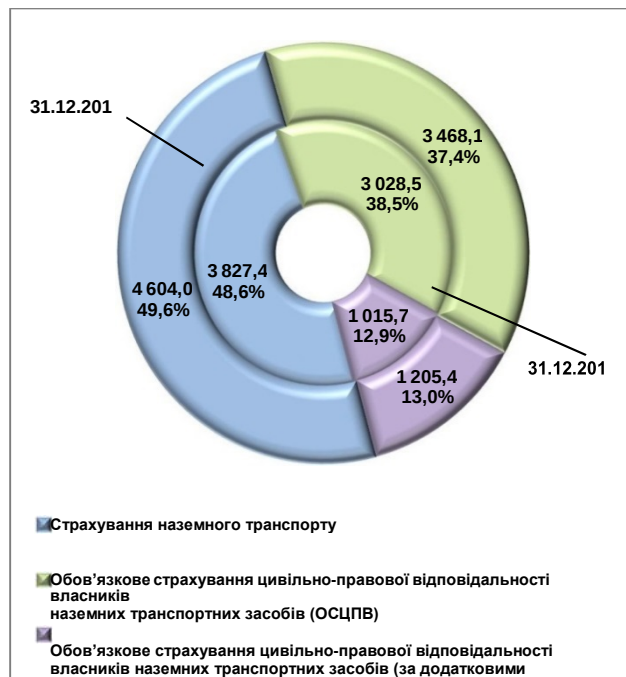

Рис. 10. Структура страхових премій у секторі автостраховання станом на 31.12.2015 та 31.12.2016 (млн. грн.)

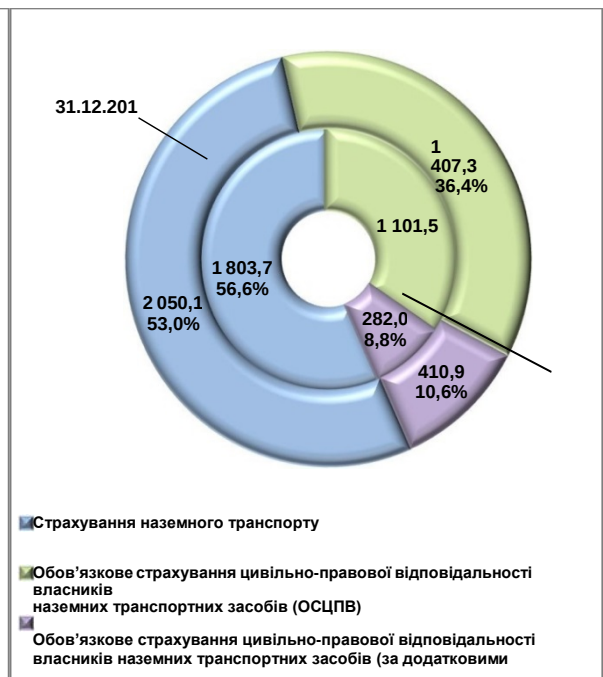

Рис. 11. Структура страхових виплат у секторі автостраховання станом на 31.12.2015 та 31.12.2016 (млн. грн.)

За 2016 рік на 239,9 тис. одиниць (або на 3,5%) збільшилася кількість укладених договорів страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – до 7 029,9 тис. одиниць.

Рівень валових страхових виплат зі страхування наземного транспорту (КАСКО) станом на 31.12.2016 становив 44,5% (станом на 31.12.2015 – 47,1%), при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – 40,6% (станом на 31.12.2015 – 36,4%).

За підсумками 2016 року:

- при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) обсяг чистих страхових премій становив **4 305,3 млн. грн.**, при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – **3 366,2 млн. грн.**;

- при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) обсяг чистих страхових виплат становив **2 014,1 млн. грн.**, при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – **1 406,9 млн. грн.**

Страхування життя

Валові страхові платежі (премії, внески) при страхуванні життя за 2016 рік становили **2 756,1 млн. грн.**, що на **26,0%** більше, ніж за 2015 рік (станом на 31.12.2015 – 2 186,6 млн. грн.).

Структура надходжень валових страхових платежів (премій, внесків) станом на 31.12.2016 має такий вигляд:

2 636,9 млн. грн. (або 95,7%), що надійшли від фізичних осіб; 119,2 млн. грн. (або 4,3%), що надійшли від юридичних осіб.

За 2016 рік зменшилася кількість застрахованих фізичних осіб на 15,7% або на 773 996 осіб (станом на 31.12.2015 застраховано 4 939 010 фізичних осіб,

станом на 31.12.2016 – 4 165 014 фізичних осіб).

Протягом 2016 року застраховано 1 378 643 фізичних осіб, що на 11,0% або на 170 732 особи менше проти відповідного періоду 2015 року (за 2015 рік застраховано 1 549 375 фізичні особи).

Структура валових страхових премій та виплат із страхування життя зображена на рисунках 12 та 13.

Обсяги надходжень валових страхових платежів та валових страхових виплат зі страхування життя за 2014 – 2016 рр. зображено на рис. 14.

Обсяг валових страхових виплат із страхування життя за 2016 рік становив **418,3 млн. грн.³**, що на 14,9% менше в порівнянні з 2015 роком (491,6 млн. грн.).

³ Включаючи страхові виплати у вигляді анuitетів.

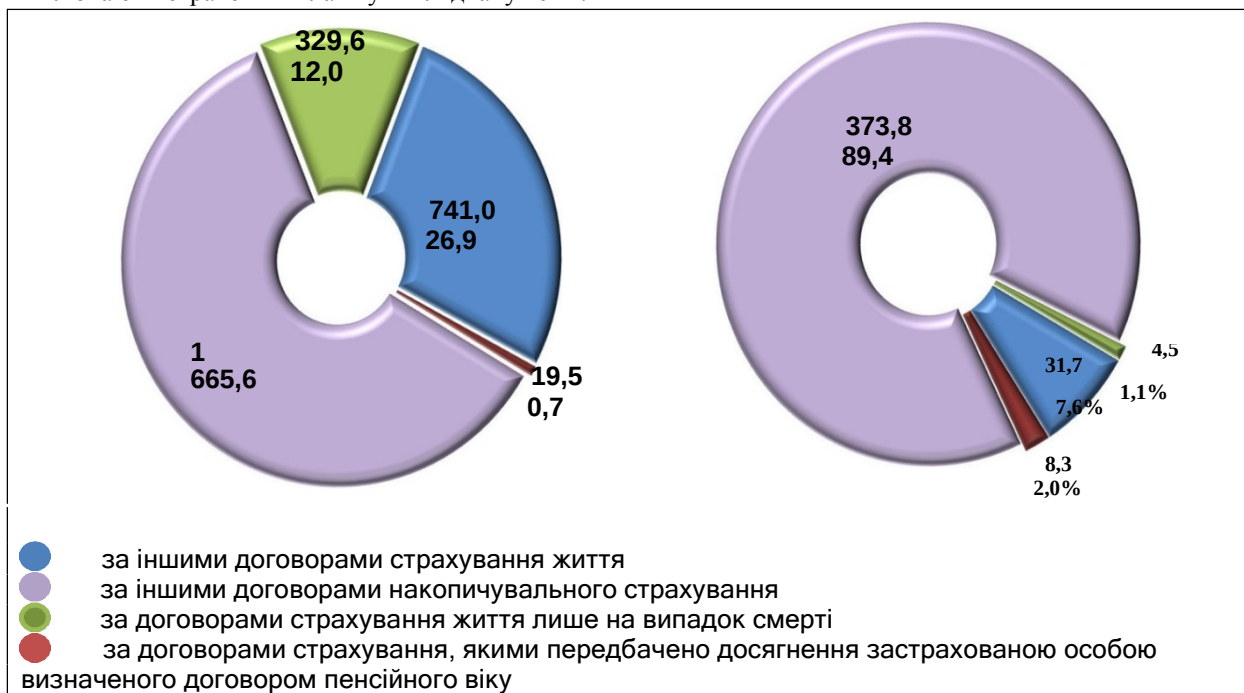

Рис 12. Структура валових страхових премій із страхування життя станом на 31.12.2016 (млн. грн.)

Діаграма не відображає даних зі страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника недержавного пенсійного фонду у обсязі 0,3 млн. грн. (0,01%)

Рис 13. Структура валових страхових виплат із страхування життя станом на 31.12.2016 (млн. грн.)

Діаграма не відображає даних зі страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника недержавного пенсійного фонду у обсязі 0,001 млн. грн.

Рис. 14. Динаміка страхових премій та страхових виплат із страхування життя за 2014 – 2016 рр. (млн. грн.)

Станом на 31.12.2016 величина зміни резервів із страхування життя становила 1 000,7 млн. грн. (таблиця 11), що на 718,8 млн. грн. менше у порівнянні з попереднім роком та на 460,7 млн. грн. менше у порівнянні з відповідним періодом 2014 року.

Основна частина величини зміни резервів зі страхування життя сформована за іншими договорами накопичувального страхування, а саме – 997,2 млн. грн.. За іншими договорами страхування життя величина зміни резервів зі страхування життя становить -18,9 млн. грн.

Зміна резервів зі страхування життя за 2014–2016 рр.

Таблиця 11

Показники	2014	2015	2016	Темпи приросту	
	млн. грн.			2015/ 2014	2016/ 2015
Величина зміни резервів із страхування життя, у тому числі, яка відповідає:	1 461,4	1 719,5	1 000,7	17,7	-41,8
інвестиційним доходам, що застосовуються для розрахунку	153,7	198,5	220,7	29,1	11,2
індексації розмірів страхових сум та (або) страхових виплат за офіційним індексом інфляції;	-18,3	43,5	50,8	337,7	16,8
частині інвестиційного доходу від розміщення коштів резервів із страхування життя, що залишилась після передбачених статтею 9 Закону України “Про страхування” обов'язкових відрахувань в математичні резерви та вирахувань витрат	283,5	266,9	326,6	-5,9	22,4
загальному обсягу збільшення розмірів страхових сум та (або) страхових виплат (бонусів), які визначено за іншими фінансовими результатами діяльності згідно з договорами страхування, що передбачають участь страхувальника у інвестиційному доході страховика;	47,1	54,5	25,5	15,7	-53,2
величині зміни розмірів страхових сум та (або) страхових виплат за договорами страхування, грошові зобов'язання за якими визначено у вільноконвертованій валюті або розрахункових величинах.	188,6	178,1	64,8	-5,6	-63,6

За підсумками 2016 року 13 СК "Life" отримали від'ємне значення приросту резервів із страхування життя на загальну суму 37,2 млн. грн., що пов'язано з достроковим розірванням договорів страхування (за підсумками 2015 року від'ємне значення задекларували 13 СК "Life" на загальну суму 11,8 млн. грн.). Приріст резервів із страхування життя становив 1 037,9 млн. грн. Найбільший приріст страхових резервів зі страхування життя (більше 100 млн. грн.) задекларували три страхові компанії "Life" у розмірах 271,6 млн. грн., 270,6 млн. грн. та 210,0 млн. грн. (26,2%, 26,1% та 20,2% від загального приросту резервів відповідно⁴).

Перестраховування

За договорами перестраховування ризиків за 2016 рік українські страховики (цеденти, перестраховувальники) сплатили часток страхових премій **12 668,7 млн. грн.** (за 2015 рік – 9 911,3 млн. грн.) (рис. 15), з яких:

- перестраховикам-нерезидентам – **3 962,3 млн. грн.**, що на 56,6% більше порівняно з 2015 роком (за 2015 рік – 2 530,2 млн. грн.);
- перестраховикам-резидентам – **8 706,4 млн. грн.**, що на 18,0% більше порівняно з відповідним показником 2015 року (за 2015 рік – 7 381,1 млн. грн.).

Загальна сума часток страхових виплат, компенсованих перестраховиками, становила **1 233,2 млн. грн.** (за 2015 р. – 1 345,8 млн. грн.), в тому числі компенсовано:

- перестраховиками-нерезидентами – **954,7 млн. грн.** (за 2015 рік – 848,1 млн. грн.);
- перестраховиками-резидентами – **278,5 млн. грн.** (за 2015 рік – 497,7 млн. грн.).

Страхові премії сплачені на перестраховування станом на 31.12.2016 у порівнянні з відповідним періодом минулого року збільшились на 27,8% або на 2 757,4 млн. грн. Збільшення вихідного перестраховування відбулось майже по всіх видах страхування.

Структура вихідного перестраховування за видами страхування станом на 31.12.2016 (млн. грн.) зображена на рисунку 15.

У структурі вихідного перестраховування станом на 31.12.2016 найбільше сплачено часток страхових премій за такими видами страхування, як: страхування вантажів та багажу (вантажобагажу) – **3 484,7 млн. грн.** (або **27,5%**) (станом на 31.12.2015 – 2 376,0 млн. грн. (або 24,0%)); страхування майна – **2 273,9 млн. грн.** (або **17,9%**) (станом на 31.12.2015 – 1 798,7 млн. грн. (або 18,1%)); страхування фінансових ризиків – **2 013,2 млн. грн.** (або **15,9%**) (станом на 31.12.2015 – 1 712,7 млн. грн. (або 17,3%)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – **1 066,8 млн. грн.** (або **8,4%**) (станом на 31.12.2015 – 871,6 млн. грн. (або 8,8%)); страхування відповідальності перед третіми особами – **1 032,6 млн. грн.** (або **8,2%**)

(станом на 31.12.2015 – 1 052,8 млн. грн. (або 10,6%)); страхування наземного транспорту (КАСКО) – **720,7 млн. грн. (або 5,7%)** (станом на 31.12.2015 – 544,6 млн. грн. (або 5,5%)); авіаційне страхування – **343,4 млн. грн. (або 2,7%)** (станом на 31.12.2015 – 293,4 млн. грн. (або 3,0%)).

Перерозподіл у структурі вихідного перестраховування станом на 31.12.2016 порівняно з 2015 роком відбувся на користь таких видів страхування, як: страхування вантажів та багажу (з 24,0% до 27,5%); медичного страхування (з 1,5% до 1,8%). При цьому, у структурі вихідного перестраховування відбулося зменшення з наступних видів страхування: страхування відповідальності перед третіми особами (з 10,6% до 8,2%); страхування фінансових ризиків (з 17,3% до 15,9%).

⁴ Від'ємні значення приросту резервів із страхування життя при розрахунку часток не використовувались.

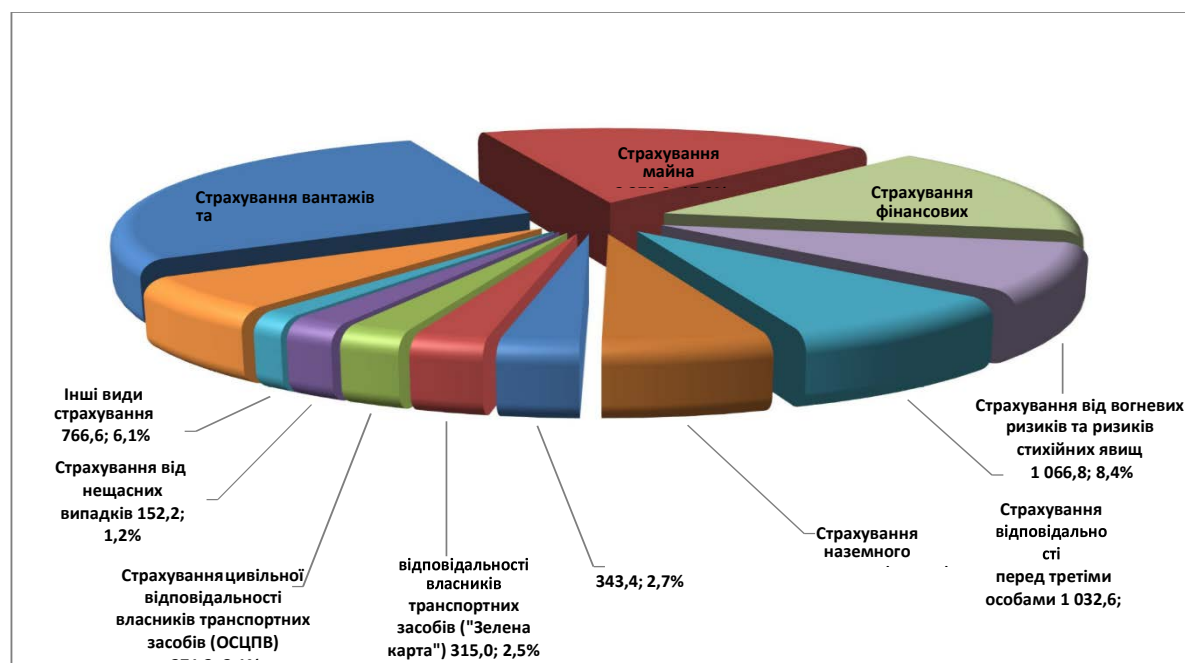

Рис. 15. Структура вихідного перестраховування за видами страхування станом на 31.12.2016 (млн. грн.)

Співвідношення вихідного перестраховування до валових страхових премій станом на 31.12.2016 становило 36,0%, що на 2,7 в.п. більше аналогічного показника минулого року та на 0,3 в.п. менше показника 2014 року (станом на 31.12.2015 – 33,3%, станом на 31.12.2014 – 36,3%,) (рис. 16).

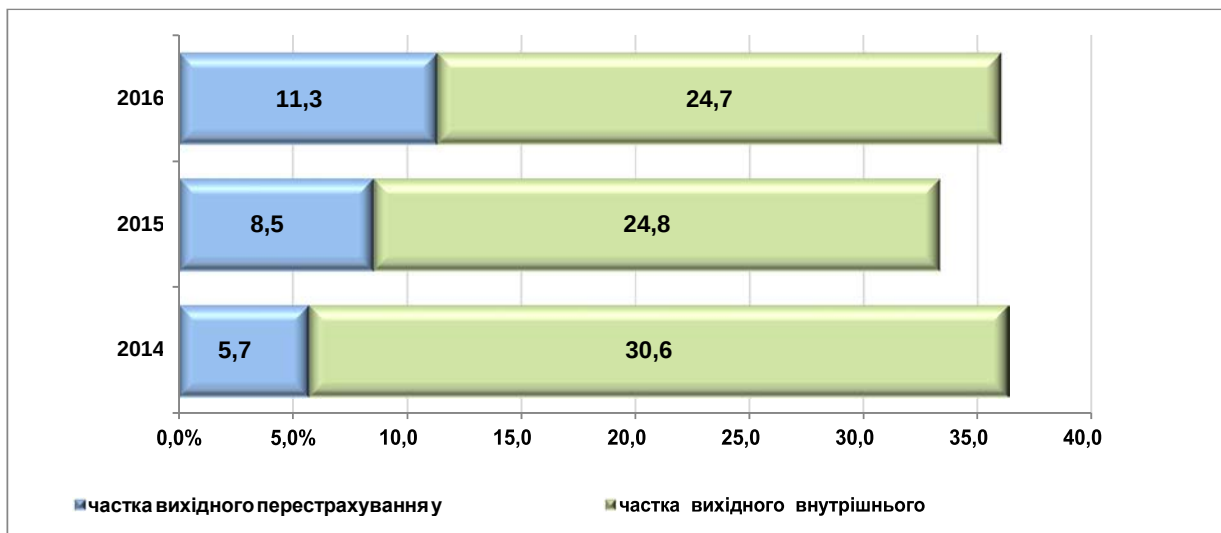

Рис. 16. Частки вихідного перестрахування у співвідношенні до валових страхових премій за 2014 – 2016 рр.

У 2016 році частка зовнішнього вихідного перестрахування збільшилась на 5,8 в.п. порівняно з 2015 роком та становила 31,3%, відповідно зменшилась частка внутрішнього вихідного перестрахування та становила 68,7%.

Рис. 17. Динаміка вихідного перестрахування та співвідношення часток резидентів та нерезидентів у вихідному перестрахуванні за 2014 – 2016 рр.

Протягом 2014 – 2016 років змінювались обсяги вихідного перестраховування, відповідно зазнали змін і частки резидентів та нерезидентів у вихідному перестраховуванні. При рості у 2016 році порівняно з 2015 роком операцій з перестраховування із страховиками-нерезидентами на 56,6% їх частка у вихідному перестраховуванні збільшилась на 5,8 в.п. до рівня 31,3%. Відповідно зменшилась частка резидентів з рівня 74,5% за 2015 рік, до рівня 68,7% за 2016 рік.

На рис. 18 представлено структуру перестраховування ризиків у нерезидентів станом на 31.12.2016. Від загальної суми сплачених часток страхових премій на перестраховування нерезидентам найбільше сплачено до Великобританії – 16,5%, Китаю – 12,3%, Німеччини – 10,5%, Індії – 8,9%, Польщі – 8,6%, Швейцарії – 7,6% та Малайзії – 7,0%.

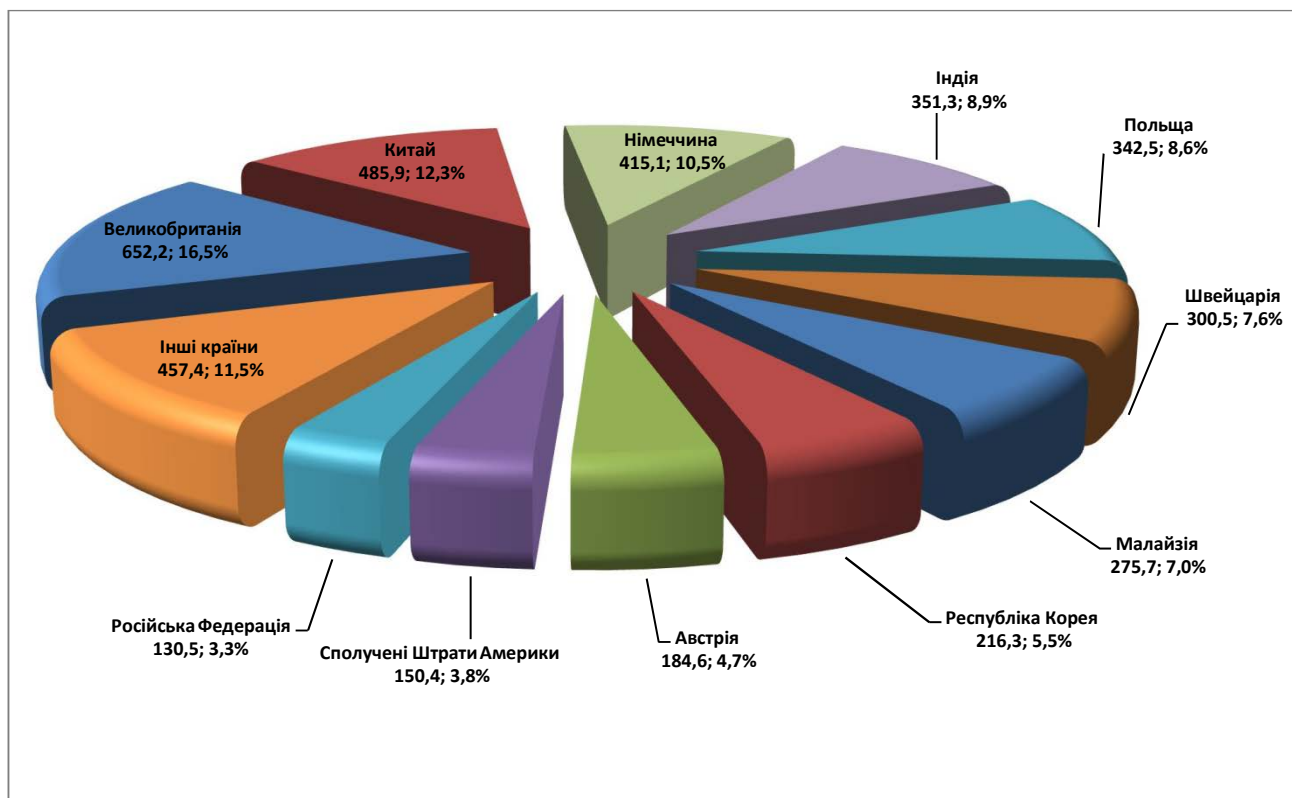

Рис. 18. Частка страхових платежів, яка належить перестраховику–нерезиденту, станом на 31.12.2016 (млн. грн.)

Структура вихідного перестраховування станом на 31.12.2016 порівняно з аналогічним періодом 2015 року зазнала змін на користь таких країн, як: Китаю (з 0,2% до 12,3%), Індії (з 1,2% до 8,9%), Малайзії (станом на

31.12.2015 відсутні страхові платежі, станом на 31.12.2016 частка даних платежів становила 7,0%), Кореї (з 0,2% до 5,5%) за рахунок зменшення частки страхових платежів Великобританії (з 24,5% до 16,5%), Німеччини (з 18,1% до 10,5%), Російської Федерації (з 7,2% до 3,3%) та Швейцарії (з 10,9% до 7,6%).

Структура перестраховування ризиків у нерезидентів станом на 31.12.2016 має такий вигляд:

- Великобританія, займає 16,5% в загальній сумі перестраховування проти 24,5% станом на 31.12.2015. Обсяг перестраховування зріс на 32,2 млн. грн. (станом на 31.12.2015 – 620,0 млн. грн., станом на 31.12.2016 – 652,2 млн. грн.);
- Китай, займає 12,3% в загальній сумі перестраховування проти 0,2% станом на 31.12.2015. Обсяг перестраховування зріс на 481,4 млн. грн. (станом на 31.12.2015 – 4,5 млн. грн., станом на 31.12.2016 – 485,9 млн. грн.);
- Німеччина, займає 10,5% в загальній сумі перестраховування проти 18,1% станом на 31.12.2015. Обсяг перестраховування зменшився на 42,8 млн. грн. (станом на 31.12.2015 – 457,9 млн. грн., станом на 31.12.2016 – 415,1 млн. грн.);
- Індія, займає 8,9% в загальній сумі перестраховування проти 1,2% станом на 31.12.2015. Обсяг перестраховування зріс на 320,1 млн. грн. (станом на 31.12.2015 – 31,2 млн. грн., станом на 31.12.2016 – 351,3 млн. грн.);
- Польща, займає 8,6% в загальній сумі перестраховування проти 8,5% станом на 31.12.2015. Обсяг перестраховування збільшився на 127,6 млн. грн. (станом на 31.12.2015 – 214,8 млн. грн., станом на 31.12.2016 – 342,5 млн. грн.);
- Швейцарія, займає 7,6% в загальній сумі перестраховування проти 10,9% станом на 31.12.2015. Обсяг перестраховування збільшився на 24,3 млн. грн. (станом на 31.12.2015 – 276,2 млн. грн., станом на 31.12.2016 – 300,5 млн. грн.).

Активи страховиків та сформовані страхові резерви

Динаміка активів та обсягів страхових резервів страховиків за 2014 – 2016 рр. зображена на рис. 19.

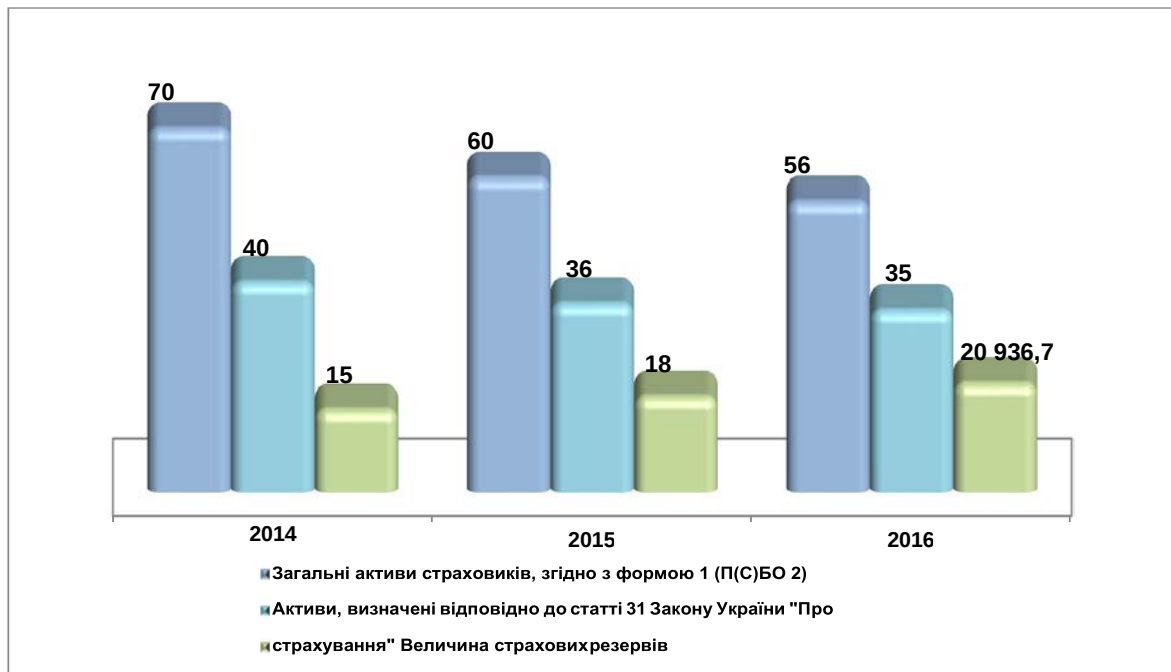

Рис. 19. Динаміка активів та обсягів страхових резервів страховиків за 2014 – 2016 рр. (млн. грн.)

Станом на 31.12.2016 обсяг загальних активів страховиків становив **56 075,6** млн. грн., що на 7,7% менше в порівнянні з відповідним показником минулого року.

Величина активів, визначених відповідно до статті 31 Закону України "Про страхування", зменшилась в порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2015 на 1 346,9 млн. грн. або на 3,7% та склала 62,5% загальних активів страховиків (станом на 31.12.2015 активи, визначені по статті 31 Закону України "Про страхування" становили 36 418,8 млн. грн., станом на 31.12.2016 – 35 071,9 млн. грн.).

На зменшення загальних активів страховиків (-7,7%) та активів, визначених законодавством для представлення коштів страхових резервів (-3,7%) при збільшенні страхових резервів (+13,9%) вплинули такі чинники: втрата активів пов'язана з анексією Автономної Республіки

Крим та веденням бойових дій на сході України; проведення переоцінки активів за справедливою вартістю, призвело до росту страхових резервів.

Розміщення страхових резервів здійснюється згідно зі статтею 31 Закону України "Про страхування", де визначено перелік активів за відповідними категоріями.

Станом на 31.12.2016 обсяг активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів⁵, становив **35 071,9 млн. грн.** (на 1 346,9 млн. грн. менше, ніж на відповідну дату 2015 року), які в розмірі **20 257,7 млн. грн.** використано з метою представлення коштів страхових резервів.

Структура активів страхових компаній, визначених відповідно до статті 31 Закону України "Про страхування", для представлення страхових резервів (таблиця 12) станом на 31.12.2016 у порівнянні з інформацією станом на 31.12.2015, мала такі зміни:

- на 1 075,2 млн. грн. (або на 8,5%) зменшився обсяг активів, дозволених для представлення банківськими вкладами (депозитами), і становив 11 528,6 млн. грн. (або 32,9% від загального обсягу активів). При цьому, обсяг активів, дозволених для представлення банківськими вкладами (депозитами) на поточних рахунках в іноземній валюті зменшився на 1 216,7 млн. грн. (або на 36,8%) і становив 2 087,0 млн. грн. проти 3 303,7 млн. грн. станом на 31.12.2015;

- на 3 932,8 млн. грн. (або на 33,0%) зменшився обсяг активів, дозволених для представлення акціями, і становив 7 968,6 млн. грн. (або 22,7% від загального обсягу активів);

- на 2 935,9 млн. грн. (або на 112,7%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення цінними паперами, що емітуються державою, і становив 5 540,2 млн. грн. (або 15,8% від загального обсягу активів);

⁵ – відповідно до статті 31 Закону України "Про страхування".

- на 268,7 млн. грн. (або на 7,2%) зменшився обсяг активів, дозволених для представлення правами вимог до перестраховиків, і становив 3 471,9 млн. грн. (або 9,9% від загального обсягу активів);

- на 394,1 млн. грн. (або на 15,6%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення грошовими коштами на поточних рахунках, і склав 2 925,4 млн. грн. (або 8,3% від загального обсягу активів).

На рис. 20 відображена структура активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів (ст. 31 Закону України "Про страхування").

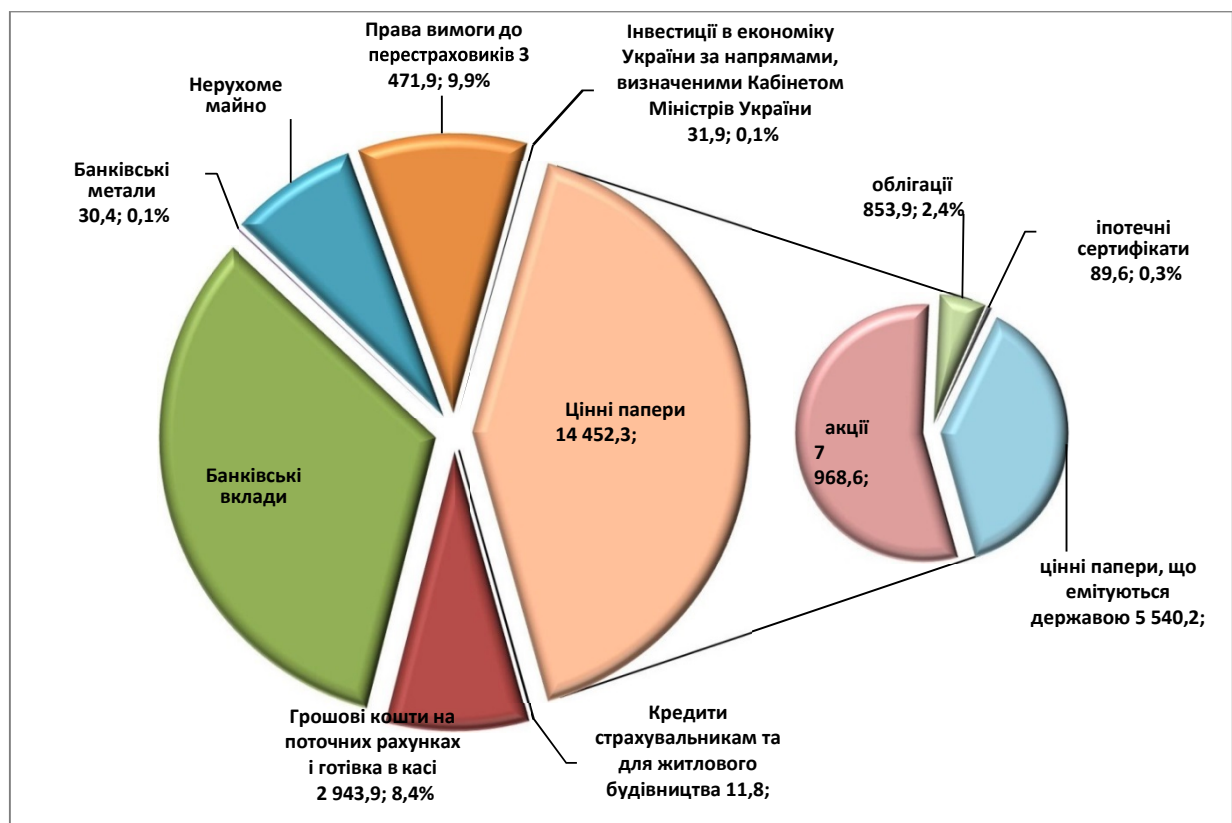

Рис. 20. Структура активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів (ст. 31 Закону України "Про страхування"), станом на 31.12.2016 (млн. грн.)

У структурі активів, якими представлені **технічні резерви та резерви зі страхування життя** (таблиця 13), станом на 31.12.2016 у порівнянні з інформацією станом на 31.12.2015 відбулися такі зміни:

- на 329,3 млн. грн. (або на 3,6%) зменшився обсяг активів, дозволених для представлення банківськими вкладами (депозитами),

і становив 8 909,8 млн. грн. (або 44,0% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви та резерви зі страхування життя);

- на 2 658,4 млн. грн. (або на 108,0%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення цінними паперами, що емітуються державою, і становив 5 119,6 млн. грн. (або 25,3% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви та резерви зі страхування життя);

- на 467,4 млн. грн. (або на 16,3%) зменшився обсяг активів, дозволених для представлення правами вимог до перестраховиків, і становив 2 395,4 млн. грн. (або 11,8% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви та резерви зі страхування життя);

- на 429,9 млн. грн. (або на 23,9%) збільшився обсяг грошових коштів на поточних рахунках, і становив 2 228,4 млн. грн. (або 11,0% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви та резерви зі страхування життя);

- на 888,5 млн. грн. (або на 91,1%) зменшився обсяг активів, дозволених для представлення акціями, і становив 87,0 млн. грн. (або 0,4% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви та резерви зі страхування життя).

На рис. 21 зображено розміщення коштів технічних резервів та резервів зі страхування життя станом на 31.12.2016.

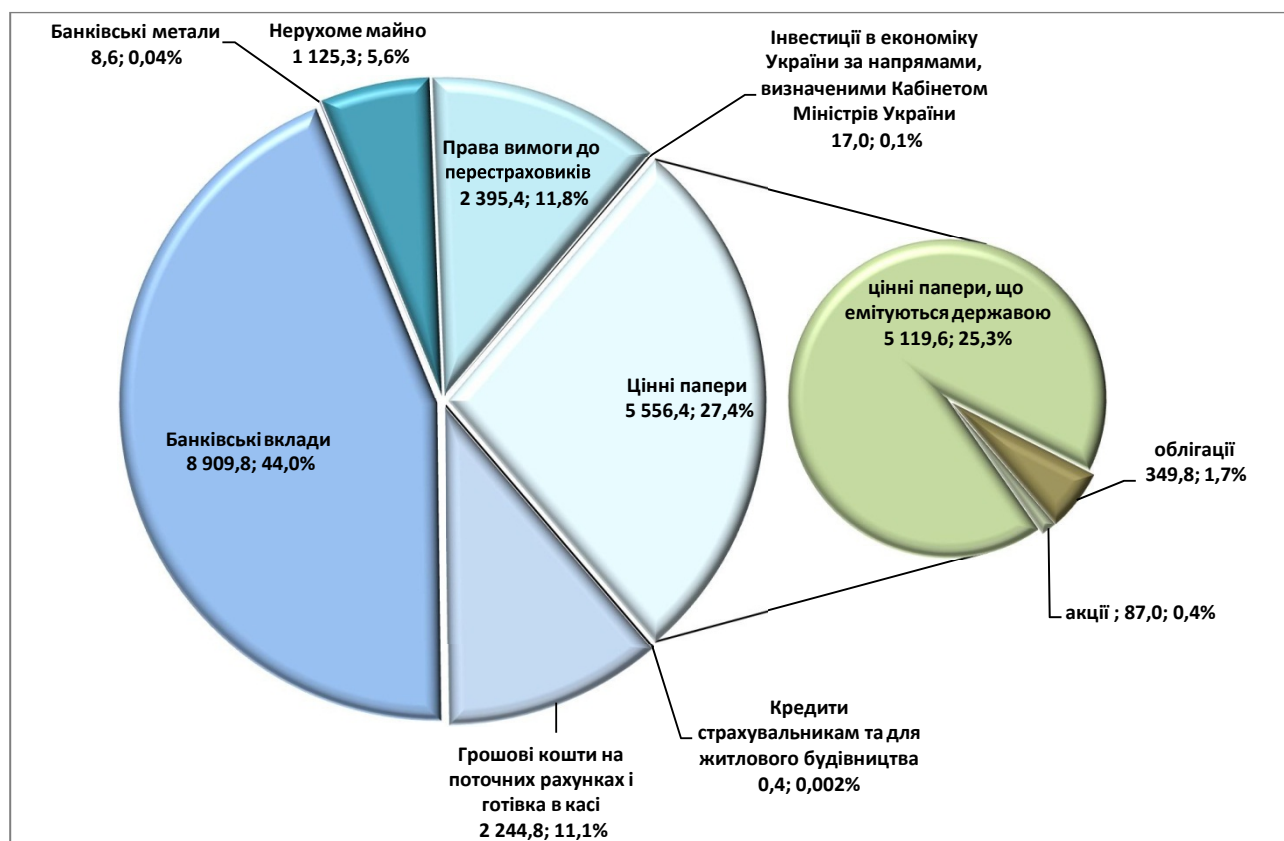

Рис. 21. Розміщення коштів технічних резервів та резервів зі страхування життя станом на 31.12.2016 (млн. грн.)

У структурі активів, якими представлені **технічні резерви** (таблиця 14), станом на 31.12.2016 у порівнянні з інформацією станом на 31.12.2015 відбулися такі зміни:

- на 530,0 млн. грн. (або на 10,0%) збільшився обсяг коштів у банківських вкладах (депозитах) і становив 5 822,3 млн. грн. (або 46,4% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви);
- на 465,5 млн. грн. (або на 17,7%) зменшився обсяг коштів, дозволених для представлення правами вимог до перестраховиків, і становив 2 164,7 млн. грн. (або 17,2% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви);
- на 310,3 млн. грн. (або на 23,0%) збільшився обсяг грошових коштів на поточних рахунках, і становив 1 659,3 млн. грн. (або 13,2% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви);
- на 694,3 млн. грн. (або на 81,9%) збільшився обсяг коштів,

дозволені для представлення цінними паперами, що емітуються державою, і становив 1 542,0 млн. грн. (або 12,3% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви).

У структурі активів, якими представлені **резерви зі страхування життя** (таблиця 15), станом на 31.12.2016 у порівнянні з інформацією станом на 31.12.2015 відбулися такі зміни:

- на 859,4 млн. грн. (або на 21,8%) зменшився обсяг коштів у банківських вкладах (депозитах), і становив 3 087,4 млн. грн. (або 40,1% від загального обсягу активів, якими представлені резерви зі страхування життя). При цьому, обсяг активів, дозволених для представлення банківськими вкладками (депозитами) на поточних рахунках в іноземній валюті зменшився на 565,4 млн. грн. (або на 26,8%) і становив 1 547,1 млн. грн. проти 2 112,5 млн. грн. станом на 31.12.2015;

- на 1 964,1 млн. грн. (або на 121,7%) збільшився обсяг коштів, вкладених у цінні папери, що емітуються державою, і становив 3 577,6 млн. грн. (або 46,4% від загального обсягу активів, якими представлені резерви зі страхування життя);

- на 119,7 млн. грн. (або на 26,6%) збільшився обсяг грошових коштів на поточних рахунках і становив 569,1 млн. грн. (або 7,4% від загального обсягу активів, якими представлені резерви зі страхування життя);

- на 177,0 млн. грн. (або на 90,2%) зменшився обсяг коштів, вкладених в акції, і становив 19,2 млн. грн. (або 0,2% від загального обсягу активів, якими представлені зі страхування життя);

- на 198,2 млн. грн. (або на 62,8%) зменшився обсяг коштів, вкладених в облігації, і становив 117,4 млн. грн. (або 1,5% від загального обсягу активів, якими представлені зі страхування життя).

Активи страхових компаній

Структура активів	Активи страховиків			
	млн. грн.		%	
	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016
Загальні активи по балансу	60 729,1	56 075,6	X	X
<i>Категорія активів, визначених статтею 31 Закону України "Про страхування", для представлення страхових резервів</i>				
Активи, визначені ст.31 Закону України "Про страхування", у тому числі:	36 418,8	35 071,9	100,0%	100,0%
1) грошові кошти на поточних рахунках	2 531,3	2 925,4	7,0%	8,3%
у тому числі 1.1) в іноземній валюті	759,9	714,7	2,1%	2,0%
2) банківські вклади (депозити)	12 603,8	11 528,6	34,6%	32,9%
у тому числі 2.1) в іноземній валюті	3 303,7	2 087,0	9,1%	6,0%
3) банківські метали	36,9	30,4	0,1%	0,1%
4) нерухоме майно	2 216,4	2 601,0	6,1%	7,4%
5) акції	11 901,4	7 968,6	32,7%	22,7%
6) облігації	735,1	853,9	2,0%	2,4%
7) іпотечні сертифікати	38,6	89,6	0,1%	0,3%
8) цінні папери, що емітуються державою	2 604,3	5 540,2	7,2%	15,8%
9) права вимоги до перестраховиків	3 740,6	3 471,9	10,3%	9,9%
у тому числі 9.1) до перестраховиків – нерезидентів	2 286,1	2 032,1	6,3%	5,8%
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом	0,9	31,9	0,002%	0,1%
у тому числі 10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергозберігаючих технологій;	0,4	2,1	0,001%	0,006%
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	0,5	29,8	0,001%	0,1%
10.3) добування корисних копалин;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.4) перероблення відходів гірничо-металургійного виробництва;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.5) будівництво житла;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.6) розвиток транспортної інфраструктури, у тому числі будівництво та реконструкція автомобільних доріг;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів, емітованих Державною іпотечною установою.	0,0	0,0	0,0%	0,0%
11) кредити страхувальникам-громадянам, що видаються в порядку, визначеному Уповноваженим органом і погодженому з Національним банком України	0,3	11,7	0,001%	0,03%
12) довгострокові кредити для житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників, що використовуються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України	0,1	0,1	0,0003%	0,0003%
13) готівка в касі	9,1	18,5	0,02%	0,05%

* – Постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 № 1211 "Про затвердження напрямів інвестування галузей економіки за рахунок коштів страхових резервів".

**Розміщення коштів технічних резервів
та резервів зі страхування життя**

Структура активів	Страхові резерви			
	млн. грн.		%	
	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016
Сформовані страхові резерви	18 376,3	20 936,7	X	X
<i>Категорії активів, визначених статтею 31 Закону України "Про страхування", для представлення страхових резервів</i>				
Загальна сума активів, якими представлені технічні резерви та резерви зі страхування життя, у тому числі:	18 687,0	20 257,7	100,0%	100,0%
1) грошові кошти на поточних рахунках	1 798,5	2 228,4	9,6%	11,0%
у тому числі 1.1) в іноземній валюті	413,0	426,8	2,2%	2,1%
2) банківські вклади (депозити)	9 239,1	8 909,8	49,4%	44,0%
у тому числі 2.1) в іноземній валюті	3 274,5	2 916,4	17,5%	14,4%
3) банківські метали	8,1	8,6	0,04%	0,04%
4) нерухоме майно	916,3	1 125,3	4,9%	5,6%
5) акції	975,5	87,0	5,2%	0,4%
6) облігації	408,6	349,8	2,2%	1,7%
7) іпотечні сертифікати	9,1	0,0	0,05%	0,0%
8) цінні папери, що емітуються державою	2 461,2	5 119,6	13,2%	25,3%
9) права вимоги до перестраховиків	2 862,8	2 395,4	15,3%	11,8%
у тому числі 9.1) до перестраховиків – нерезидентів	1 945,8	1 634,4	10,4%	8,1%
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом	0,8	17,0	0,004%	0,1%
у тому числі 10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо– та	0,4	0,2	0,002%	0,001%
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	0,4	16,8	0,002%	0,1%
10.3) добування корисних копалин;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.4) перероблення відходів гірничо-металургійного виробництва;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.5) будівництво житла;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.6) розвиток транспортної інфраструктури, у тому числі будівництво та реконструкція автомобільних	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів, емітованих Державною іпотечною установою.	0,0	0,0	0,0%	0,0%
11) кредити страхувальникам-громадянам, що видаються в порядку, визначеному Уповноваженим органом і погодженому з Національним банком	0,3	0,3	0,002%	0,001%
12) довгострокові кредити для житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників, що використовуються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України	0,1	0,1	0,0005%	0,0005%
13) готівка в касі	6,4	16,4	0,03%	0,08%

Розміщення коштів технічних резервів страхових компаній

Структура активів	Технічні			
	млн. грн.		%	
	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016
Сформовані страхові резерви	18 376,3	20 936,7	100,0%	100,0%
– у тому числі технічні резерви	11 487,0	13 108,5	62,5%	62,6%
<i>Категорії активів, визначених статтею 31 Закону України "Про страхування", для представлення страхових резервів</i>				
Загальна сума активів, якими представлені технічні резерви, у тому	11 827,2	12 552,9	100,0%	100,0%
1) грошові кошти на поточних рахунках	1 349,0	1 659,3	11,4%	13,2%
у тому числі 1.1) в іноземній валюті	311,9	309,3	2,6%	2,5%
2) банківські вклади (депозити)	5 292,3	5 822,3	44,7%	46,4%
у тому числі 2.1) в іноземній валюті	1 162,0	1 369,3	9,8%	10,9%
3) банківські метали	2,2	4,1	0,02%	0,03%
4) нерухоме майно	818,4	1 027,7	6,9%	8,2%
5) акції	779,4	67,8	6,6%	0,5%
6) облігації	92,9	232,3	0,8%	1,9%
7) іпотечні сертифікати	9,1	0,0	0,1%	0,0%
8) цінні папери, що емітуються державою	847,7	1 542,0	7,2%	12,3%
9) права вимоги до перестраховиків	2 630,2	2 164,7	22,2%	17,2%
у тому числі 9.1) до перестраховиків – нерезидентів	1 713,4	1 408,2	14,5%	11,2%
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів	0,0	16,5	0,0%	0,1%
у тому числі 10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо– та енергозберігаючих технологій;	0,0	0,09	0,0%	0,001%
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	0,0	16,4	0,0%	0,1%
10.3) добування корисних копалин;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.4) перероблення відходів гірничо-металургійного виробництва;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.5) будівництво житла;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.6) розвиток транспортної інфраструктури, у тому числі будівництво та реконструкція автомобільних доріг;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів, емітованих Державною іпотечною установою.	0,0	0,0	0,0%	0,0%
11) кредити страхувальникам-громадянам, що видаються в порядку, визначеному Уповноваженим органом і погодженому з Національним банком України	0,0	0,0	0,0%	0,0%
12) довгострокові кредити для житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників, що використовуються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України	0,0	0,0	0,0%	0,0%
13) готівка в касі	6,0	16,2	0,1%	0,1%

Розміщення коштів резервів зі страхування життя

Структура активів	Резерви зі страхування життя			
	млн. грн.		%	
	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016
Сформовані страхові резерви	18 376,3	20 936,7	100,0%	100,0%
– у тому числі резерви зі страхування життя	6 889,3	7 828,2	37,5%	37,4%
<i>Категорії активів, визначені статтею 31 Закону України "Про страхування", для представлення страхових резервів</i>				
Загальна сума активів, якими представлені резерви зі страхування життя, у тому числі:	6 859,8	7 704,8	100,0%	100,0%
1) грошові кошти на поточних рахунках	449,4	569,1	6,6%	7,4%
у тому числі 1.1) в іноземній валюті	101,0	117,5	1,5%	1,5%
2) банківські вклади (депозити)	3 946,8	3 087,4	57,5%	40,1%
у тому числі 2.1) в іноземній валюті	2 112,5	1 547,1	30,8%	20,1%
3) банківські метали	6,2	4,5	0,1%	0,1%
4) нерухоме майно	97,9	97,6	1,4%	1,3%
5) акції	196,2	19,2	2,9%	0,2%
6) облігації	315,6	117,4	4,6%	1,5%
7) іпотечні сертифікати	0,0	0,0	0,0%	0,0%
8) цінні папери, що емітуються державою	1 613,5	3 577,6	23,5%	46,4%
9) права вимоги до перестраховиків	232,6	230,7	3,4%	3,0%
у тому числі 9.1) до перестраховиків – нерезидентів	232,4	226,2	3,4%	2,9%
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом	0,8	0,5	0,01%	0,01%
у тому числі 10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо– та	0,4	0,1	0,006%	0,001%
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	0,4	0,4	0,006%	0,01%
10.3) добування корисних копалин;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.4) перероблення відходів гірничо-металургійного виробництва;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.5) будівництво житла;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.6) розвиток транспортної інфраструктури, у тому числі будівництво та реконструкція автомобільних	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів, емітованих Державною іпотечною установою	0,0	0,0	0,0%	0,0%
11) кредити страхувальникам-громадянам, що видаються в порядку, визначеному Уповноваженим органом і погодженому з Національним банком	0,3	0,3	0,004%	0,004%
12) довгострокові кредити для житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників, що використовуються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України	0,09	0,1	0,001%	0,001%
13) готівка в касі	0,4	0,3	0,006%	0,004%